

LUTHERSK KIRKETIDENDE

INNHOLD

Demokrati og representativitet / Kritikk av noen argumenter i Richard Dawkins' bok *Gud - en vrangforestilling*. / Taizé - fellesskapets lignelse (første del) / Hva gjør vi med ekteskapet? / Fra bokfronten / Fra bispedømmerådene og Kirkedepartementet

SØNDAGSTEKSTEN

19. søndag etter pinse - Dag Øivind Østereng

20. søndag etter pinse - Kjell A. Skartseterhagen

Bots- og bededag - Astrid Sætrang Morvik

det er altså ikkje parti, men personar vi røystar inn i sokneråd og bispedømmeråd

Demokrati og representativitet

Fleire krefter er nedlagt enn nokon gong før i forkant av det kyrkjelege valet vi har bak oss, i vona om størst muleg oppslutning på valdagen og dermed styrka demokratisk legitimitet til

sokneråd og bispedømmeråd. Som kjent var auka demokratisering av kyrkja ein uttalt føresetnad i samband med stat-kyrkjeforliket på Stortinget. Kyrkja må syne seg verdig til å få

overført meir makt. Desse linjene vert skrivne nokre dagar før valet, men eg tillet meg å tvile på om valprosenten vil gjere eit veldig stort hopp, trass dei 73 millionane som er investerte i føremålet. Det at aldersgrensa er flytta ned frå 18 til 15 gjer utsiktene til den prosentvise oppslutninga meir usikre. Men det er gjort mykje godt arbeid landet rundt for å aktivisere og informere før valet. Valforskaren Frank Aarebrot si freidige utsegn om at kyrkjevalet fører tankane til DDR sitt kommunistregime, skyt langt over mål. Han uttalte nyleg at valordninga er skreddarsydd for at ein minoritet skal kunne kontrollere majoriteten. Denne slutninga frå eittparti-staten til ei kyrkje som slit med å få nok namn på den eine vallista, er skivebom. Sjølvsaft skulle vi ynskje at vi hadde fleire namn på listene mange stader, og kanskje att-påtil fleire lister, men det er altså ikkje parti, men personar vi røystar inn i sokneråd og bispedømmeråd. Vi må imidlertid gi Aarebrot rett i at informasjonen om kva kandidatane står for, absolutt burde vore betre. Det er rimeleg å forvente at kandidatar til kyrkjemøtet kan seie noko om kvar dei står i viktige saker som skal opp dei næraste åra. Med betre informasjon om kandidatane ville interessa rundt valet blitt større, og inntrykket av representativiteten til desse kyrkjelege organa tydelegare.

Mobiliseringa til kyrkjevalet kom forståelig nok i skuggen av stortingsvalet, men uansett er det i etterkant vel verd å reflektere over kva grunnlag den føregjekk på. Når vi set opp demokrati som ein kjerneverdi for kyrkje- og valordninga vår, skuldar vi å tenkje godt gjennom kva dette inneber. At makta skal fordelast og flest muleg kallast til medansvar og medarbeidarskap, er ukontroversielt. Det er sjølvsaft også ynskjeleg at viktige avgjerder vert tekne i prosessar der flest muleg er med og let røysta si høyre. Kyrkja tilhøyrrer ikkje dei religiøse specialistane, for alle døypte kyrkje-medlemmer står på lik linje. Dåpen er grunnlaget for medlemskap, røysterrett og nominasjon. Alle døypte tilhøyrrer det allmenne prestedømmet, og vi må ustansleg minne kvarandre om at kyrkja ikkje er vår, men Guds. Når dei nye råda etter kvart skal starte sitt arbeid, vil

denne innsikta vonaleg vere den sjølvklare føresetnaden, uansett kva saker som står på kartet. Sjølv om eit sokneråd må handtere mange trivielle saker, er det med eit grunnleggjande åndeleg og teologisk grunngeve mandat. Dette mandatet, som er å *"forkynna hans storverk, han som kalla dykk frå mørkret og inn i sitt underfulle lys"* (1 Pet 2,9), må få balansere og utfordre det demokratiske idealet om å representere folkefleirtalet. Kyrkjelovas formulering er velkjend: *"Menighetsrådet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i soknet, særlig at Guds ord kan bli rikelig forkynt..."* (§9)

På alle forvaltingsnivå er dette dei kyrkjelege organa sine hovudoppgåver: *"å tjene nådemiddelforvaltning, evangelisering, undervisning og diakoni, slik at flest mulig mennesker kan omfattes av kirkens omsorg. Det er Kristi oppdrag med tanke på å bygge hans menighet som er det grunnleggjende prinsipp for de ytre, ordningsmessige sider av kirkens ledelse"* (KM, sak 5/84).

Kyrkja sin dørstokk må vere låg, men det er skilnad på å ha ei opa og inkluderande folkekyrkje og å ha ei kyrkje som gjer demokratiske beslutningsprosessar til idealet i lærespørsmål. Kyrkjas tillit i den breie medlemsmassen kan ikkje gjerast avhengig av at ho heile tida skårar høgt på gallupen. Ifylgje §28 i Kyrkjelova skal dei kyrkjelege møta og råda *"utføre sitt arbeid i lojalitet mot den evangelisk-lutherske lære"*. Denne forpliktinga er langt viktigare enn bestillinga om å auke den demokratiske legitimiteten. Viss resultatet av demokratiseringsprosessen er at kyrkja fristiller seg i høve til skrift og vedkjenning, har ho kanskje vunne verda, men i alle fall tapt sjela si.

Kyrkjas tillit i den breie medlemsmassen kan ikkje gjerast avhengig av at ho heile tida skårar høgt på gallupen.

JAN OTTO MYRSETH
jom@ringerike.kirken.no

Kritikk av noen argumenter i Richard Dawkins' bok *Gud - en vrangforestilling*.

AV ATLE O. SØVIK, STIPENDIAT MF

Innledning

Biologen Richard Dawkins har skrevet boken *Gud - en vrangforestilling*, som har solgt 1,5 millioner eksemplarer, er oversatt til 31 språk, og lå ett år på bestselgerlista til *New York Times*. Boken er en satirisk religionskritikk med to hovedpåstander: For det første at det er svært usannsynlig at Gud finnes, og for det andre at religion fører til ondskap. I tillegg er den full av andre kritiske bemerkninger, og adressaten for kritikken er stort sett kristendommen.

Boken har skapt mye debatt og også ført til motbøker. Alister McGrath og kona Joanna C. McGrath har skrevet *The Dawkins' Confusion* (2007), som er god på mange områder, men ikke så veldig god når det gjelder Dawkins' argument om at Gud ikke finnes. Når det gjelder dette argumentet, har derimot Keith Ward skrevet en god liten bok som heter *Doubting Dawkins: Why there Almost Certainly Is a God* (2008). Ward gir mange fornuftige argumenter for å tro at det finnes en Gud, men han roter litt når det gjelder Gud og nødvendig eksistens. På norsk behandles boken en del i Bjørn Are Davidsens *Svar Skyldig. Om nye ateister og New Age* (2007), hvor mange enkelt-deler av boken kritiseres.

Dawkins' bok er oversatt til norsk og har solgt godt også i Norge. Noen bibelskoler og høyskoler har satt den på pensum i kristendomsfaget, og jeg har diskutert med ivrige tilhengere og kritikere både i klasserommet og på

fest. I denne artikkelen skal jeg kommentere noen av de argumentene tilhengerne kommer med, og så henviser jeg til de ovenfor nevnte bøker for dem som er interessert i mer.

Det er tydelig at Dawkins kan lite om både teologi og filosofi. Boken har mange konkrete feil som det er lett å arrestere ham på. Ifølge Dawkins mente Jesus at evangeliet var utelukkende for jøder,¹ noe som selvsagt er feil. Det er heller ikke riktig at arvesyndslæren er sentral i NT, slik Dawkins hevder.² Videre er det mange fremstillinger som er meget skjeve. For eksempel sier Dawkins at religiøs tro er "a persistent false belief held in the face of strong contradictory evidence".³ Han sier også at religion lærer oss at det er en dyd å være fornøyd med å ikke forstå, og at religion ikke tolererer argumentasjon.⁴ Teologiutdannelsen er et godt argument mot disse påstandene. Terry Eagleton startet sin anmeldelse av boken i *Morgenbladet* 18.05.07 slik: "Forestill deg en som legger ut om biologi uten annen kunnskap om emnet enn *Fuglene i farger*, så får du en fornemmelse av hvordan det føles å lese Richard Dawkins' bok om teologi." Argumentasjonen til Dawkins er generelt dårlig, og jeg skal nå se litt nærmere på hans to hovedpåstander.

Religion fører til ondskap

Påstanden om at religion fører til ondskap, er så upresis at den er meningsløs, for det er like riktig å si det motsatte. Vil man være like

upresis, kan man hevde at religion fører til godhet, og bruke Tutu, Luther King, Gandhi og Mor Theresa som eksempler. Eller man kan si at ateisme fører til ondskap, og bruke Stalin og Mao som eksempler.

Dawkins mener at ateister som gjør onde ting, ikke gjør det på grunn av sin ateisme, mens religiøse som gjør onde ting, gjør det på grunn av sin religion.⁵ Det er langt rimeligere å tenke at ondskap har dypereliggende årsaker (som maktkamp eller spørsmål om gruppeidentitet) hvor religion og ateisme kan virke både dempende og fremmende på ondskap.⁶ For eksempel brukte Stalin ateistisk ideologi for å begrunne hard forfølgelse av religiøse i Sovjet.⁷ Helt feil blir det når Dawkins hevder at uten religion hadde det ikke vært noen selvmordsbombere.⁸ Ifølge Robert Pape brukes selvmordsbombing i kamp mot mektige fiender, der en selv har svært begrensede ressurser, og grunnen er politisk: ønske om at fienden skal fjerne seg fra land man mener de har okkupert.⁹ Et ikke-religiøst eksempel på selvmordsbombere finner vi hos de tamilske tigrene.

Guds eksistens er svært usannsynlig

Den største utfordringen kommer Dawkins med i sin kritikk av troen på at det eksisterer en Gud i det hele tatt. Jeg vil derfor bruke mest tid på denne kritikken her. Dawkins hevder at det finnes et svært sterkt argument for at det nesten helt sikkert ikke finnes noen Gud, og som ingen teolog har kunnet gi noe godt svar på.¹⁰ Argumentet mot Guds eksistens er som følger:

Gud kan ikke brukes til å forklare noe så komplekst som verden. For hvis Gud har skapt verden, så må han være enda mer kompleks, og da har du bare fått noe enda vanskeligere å forklare. Dawkins legger til at noe er mer usannsynlig jo mer komplekst det er. Siden Gud er mer kompleks enn verden, må han være utrolig usannsynlig.¹¹

Er det riktig at noe komplekst ikke kan forklares med noe mer komplekst, fordi dette da vil være vanskeligere å forklare, i tillegg til å være lite sannsynlig? Alvin Plantinga mener svaret er nei, og bruker som eksempel at hvis vi hadde funnet en traktor på en fremmed planet, så ville det vært en god forklaring å tro at den

var lagd av et intelligent vesen, og dumt å avvise en slik forklaring med å si at "den som lagde traktoren, må være mer kompleks enn traktoren - derfor er forklaringen verdiløs."¹²

Videre er det slik at Dawkins selv bruker en forklaring som er mer kompleks enn det som skal forklares. Han diskuterer det faktum at universet synes utrolig fininnstilt for liv, og at det virker veldig usannsynlig at det skulle kunne bli et univers i det hele tatt. For å unngå den forklaringen at det skulle finnes en Gud som har skapt det, hevder Dawkins heller at det må finnes et multivers, altså et utall av universer, der vi tilfeldigvis lever i et univers som er veldig fininnstilt.¹³ Her forklares altså noe komplekst (universet) med noe enda mer komplekst (multiverset).

Dette er helt uproblematisk. Dersom en forklaring skaper mer koherens (sammenheng) i vår forståelse, så er det en god forklaring, uavhengig av om forklaringen er mer kompleks enn det som forklares.¹⁴ Koherens handler ikke bare om motsigelsesfrihet, men også om å knytte flest mulig data best mulig sammen. Jo mer koherent en teori er, desto mer sannsynlig er det at den er sann. Å tro at det er en Gud som har skapt universet, er en koherent teori fordi det forklarer at og hvorfor universet fins, hvorfor det er så fininnstilt og velstrukturert, og det forklarer erfaringer av mirakler og bønnesvar.¹⁵

Fysikere er svært misfornøyde med at de har en rekke ulike grunnleggende partikler og krefter i sin forståelse av verden, og de søker en teori som kan forene alt dette i et felles opphav (bl.a. strengteori), fordi de da får en komplett og omfattende teori. Å tro at Gud står bak, gir en slik komplett og omfattende teori. Det er intet motargument å si "Jamen, hvem skapte Gud, da?", for man må uansett begynne med noe. Spørsmålet er hvilket grunnleggende referansepunkt som gir den mest koherente teorien. Å begynne med en rekke ulike partikler, krefter og universer uten noen videre sammenheng er et dårligere utgangspunkt enn den enhetlige kristne forståelse av den allmektige Gud.

Ockhams barberkniv er et prinsipp som sier at hvis to teorier forklarer noe like godt, bør du velge den enkleste teorien, og noen mener at vi må bruke Ockhams barberkniv på fore-

stillingen om Gud.¹⁶ Men det er feil, for Ockhams barberkniv skal bare brukes til å fjerne overflødige elementer når to teorier ellers er like gode. Å forklare verden med Gud gir økt koherens, og da skal man ikke bruke Ockhams barberkniv. Men hvis noen kommer med en teori om en supergud for å forklare hvem som har skapt Gud, er det ingen gevinst i koherens, og derfor kan supergud fjernes med Ockhams barberkniv.

Avslutning

Dawkins velger ofte ekstreme eksempler når han kritiserer religion, og det er ikke vanskelig å være enig i at det er mange ekstreme religiøse uttrykk som med rette bør kritiseres. Religionskritikk er viktig og noe religionene selv burde bedrive. Men Dawkins er også mot moderat og tolerant religion fordi han mener det legger til rette for fundamentalistisk og voldelig religion. All religion bør derfor bort, ifølge Dawkins.¹⁷

Jeg anser det som meget sikkert at tolerante religiøse mer effektivt enn ekstreme ateister kan overbevise intolerante religiøse om å bli mer tolerante. Tolerante ikke-religiøse og tolerante religiøse burde derfor gjøre felles sak mot voldelige religionsuttrykk. Saklig og velbegrunnet religionskritikk er av det gode, men Dawkins bidrar ikke til dette.

¹⁰ Dawkins, *The God Delusion*, 157.

¹¹ Dawkins, *The God Delusion*, 109, 157-158.

¹² Plantinga, "The Dawkins Confusion".

¹³ Dawkins, *The God Delusion*, 145-151.

¹⁴ For en ekstremt grundig presentasjon av hva koherens er og koherens som kriterium for hva som gjør en teori god, se Lorenz B. Puntel, *Struktur und Sein : Ein Theorierahmen für systematische Philosophie* (Tübingen: Mohr Siebeck, 2006).

¹⁵ Lidelse og ondskap taler derimot mot koherensen i gudstro. For en koherent forståelse av hvordan Gud kan være god og allmektig når det finnes så mye vondt i verden henviser jeg beskjedent til min doktoravhandling *The Problem of Evil and the Power of God* (levert 7.mai 2009, kommer).

¹⁶ Se Øystein Elgarøy, "Barberer fra Ockham", http://www.fritanke.no/KOMMENTAR/2009/Barberer_fra_Ockham/. Publisert 15.04.2009, sitert 20.05.2009.

¹⁷ Dawkins, *The God Delusion*, 303.

¹ Richard Dawkins, *The God Delusion* (London: Bantam Press, 2006), 257.

² Ibid., 251.

³ Ibid., 5.

⁴ Ibid., 126, 308.

⁵ Ibid., 272-273, 278.

⁶ En klok bok som om årsaker til ondskap, og som også viser hvordan religion kan føre til både godt og vondt er Arne Johan Vetlesen, *Evil and Human Agency : Understanding Collective Evildoing, Cambridge Cultural Social Studies* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005).

⁷ Jf Alister McGrath og Joanna C. McGrath, *The Dawkins Delusion? Atheist Fundamentalism and the Denial of the Divine* (London: SPCK, 2007), 48.

⁸ Dawkins, *The God Delusion*, 1, 303.

⁹ Pape, gjengitt etter McGrath, *The Dawkins Delusion?*, 50.

Taizé – fellesskapets lignelse (første del)

AV INSTITUSJONSPREST ARILD VØLLESTAD, KIRKENS BYMISJON ROGALAND

De siste årene har Taizé-spiritualiteten spredt seg også til Norge. Spontant pleier folks reaksjoner være: "Her finner jeg roen," eller: "Det er godt å slippe preken," eller: "Sangene er så gripende". Videre sier mange at de er tiltalt av enkelheten kombinert med det liturgiske. Kirkelig ansatte som selv har vært i Taizé, pleier nevne at de er imponert over Taizé-fellesskapets evne til å samle ungdom. Ut fra dette vil de gjerne bruke Taizé-spiritualiteten som "et verktøy i ungdomsarbeidet". En Taizé-broder jeg snakket med, advarte imidlertid mot en slik "verktøytenkning" - det er viktig å ha en helhetsforståelse i bunn, sa han. Samtidig vil Taizé-fellesskapet aldri instruere folk hvordan de konkret skal leve ut de impulser de får fra Taizé.

Mange i norsk kirkeliv er generelt positive til Taizé; det er sjelden at kritiske synsmåter kommer til overflaten. Tyder det på en litt idyllisk overflatekonsensus?

Selv har jeg i mange år vært med å lede pilegrimsreiser til Taizé for ansatte i Kirkens Bymisjon Rogaland og har selv mottatt mye av Taizé-spiritualiteten. Etter hvert fikk jeg behov for å sette meg mer inn i Taizés teori og praksis, noe jeg fikk anledning til gjennom en studiepermisjon nylig. Denne artikkel (i to deler) er et resultat av det.

Hva er Taizé?

Konkret er Taizé en liten landsby i Bourgogne. De siste femti år har den utviklet seg til å bli et betydelig kristent valfartssted. Under påskehøytiden i år ble stedet besøkt av ca 10 000 mennesker, de fleste ungdommer. I løpet av et år kan så mange som 100 000 være innom. De bor under nøysomme forhold i brakker og telt. Maten er uhyre enkel, så i gastronomiens tidsalder er det neppe forklaringen på at så mange reiser dit!

Tre ganger i døgnet er det bønn i den store Forsoningskirken. Det er en nokså funksjonalistisk bygning fra 1962, finansiert ikke minst av det tyske kirkelige "Aktion Sühnezeichen". Kirken er ikke spesielt vakker, så det kan heller ikke være arkitekturen som trekker folk til stedet. Deltagerne sitter stort sett på golvet. De ca. 100 brødrene som har viet sitt liv til fellesskapets tjeneste, sitter i sine hvite kapper midt i. Kirken er preget av elementer fra ulike kirketradisjoner side om side: Russisk-ortodokse løkkupler, romersk-katolsk vievann, glassmalerier som like gjerne kunne være protestantiske som noe annet. Og helt fremme, på det sted hvor vi kunne vente et alterbilde, henger noen oransje" seil" som peker opp og fram. De ble til ved en tilfeldighet, fortalte en broder meg. Siden er de blitt hengende og er

underveis blitt en slags logo for Taizé, som ofte går igjen på bilder, CD-er etc. Kanskje kan vi kalle denne plassering av ulike elementer side om side for postmoderne?

Gudstjenestene ("les Prieres") består av felles sang, skriflesning og bønn. Og ikke minst stillhet - det er ofte den som gjør mest inntrykk på folk. Hver morgen er det nattverd. Hvordan den utføres, skal jeg komme tilbake til. Stemningen under bønnetidene er ganske "Taizé-spesiell". Den er karismatisk i den forstand at den åpner opp for følelser, men ikke pinsekarismatisk. Den er kirkelig i den forstand at det hele foregår i faste ordnede former, men på grunn av sangenes og bønnenes enkelhet får det hele et lavterskelpreg som kirkelige liturgier ofte ikke har.

Innimellom er der gruppesamlinger ute på plenene omkring, som ofte innledes ved at brødrene holder "bibelintruksjoner". Er man heldig med sammensetningen av gruppene, kan man der oppleve helt unike menneskelige møter, over konfesjonsgrenser og over nasjons- og rasegrenser.

Hvert nyttår arrangeres store ungdomskonferanser i en eller annen europeisk storby (29. desember 2009 - 2. januar 2010 skal det være i Poznan i Polen). Lignende samlinger arrangeres også på andre kontinenter.

Taizé - katolsk, eller.....?

"Er Taizé katolsk, eller.....?" Slik er mange protestantiske nordmenns første spørsmål angående Taizé, forståelig nok. Det er umulig å besvare dette med ja eller nei. Et motspørsmål: Når en norsk luthersk prest fremsier den apostoliske trosbekjennelse, er han eller hun da protestantisk eller katolsk? - katolske prester gjør jo det samme! For folk med luthersk bakgrunn vil det klosterlignende fellesskapslivet, sølibatskravet som brødrene underlegger seg, de hvite draktene osv fortone seg som katolsk. Men for en fullblods søreuropeisk katolikk vil nok Taizé i høyden kunne passere som "katolisisme light".

I stedet for et enten-eller-perspektiv på det konfesjonelle er det mer fruktbart å se på grunnleggeren broder Rogers personlige livsløp og Taizé-fellesskapets historie. Utgangspunktet hans var smerten over den konfesjonelle splittelse, slik han opplevde den på

Kontinentet i mellomkrigstiden. Vi kan her bare minne om problemer med konfesjonelle blandingsekteskap, og at små lokalmiljøer ofte ble delt i to etter konfesjonelle skillelinjer. Inn-til nylig var jo dette selve "den flerkulturelle utfordring" i store deler av Europa.

Broder Roger (1915-2005) vokste opp i den fransktalende delen av Sveits og var sønn av en reformert prest. Hans borgerlige navn var Roger Schutz. Moren var fransk, og de hadde i slekten katolikker som de hadde ukomplisert kontakt med. Broder Roger skriver også om sin franske mormor som ofte fortalte ham som barn hvor vanvittig hun syntes det var at "kristne hadde drept kristne" under krigen 1914-18. Som teologistudent, først i Lausanne og seinere i Strasbourg, ble den unge Roger Schutz forbløffet over hvor mye energi kristne brukte på å forsvare forskjeller og motsetninger seg i mellom. Han fikk etter hvert tanker om å lage et fellesskap basert på evangeliets brobyggende potensial. Han søkte altså ikke brobygging gjennom "forhandlinger for å rydde unna ulikheter", og ikke på noe tidspunkt i sitt liv ivret han for kirkelige sammenslåinger for sammenslåingens egen skyld. Hans lengsel gikk i retning av å leve ut evangeliet med særlig blick for forsoning. Kirkehistorisk er det her lett å se at han er beslektet med fremveksten av den økumeniske bevegelse, jfr dannelsen av Kirkenes Verdensråd i 1948. Men kirke-økumenikken har aldri vært Taizés hovedvei.

Grunnleggelsen av Taizé-fellesskapet

Sommeren 1940 var Frankrike blitt rent overende av en tyske hær. "Der hersket stor tristhet," skriver broder Roger i boken "Vivre l'aujourd'hui de Dieu" fra 1958. I denne mørke situasjonen for sitt moderland så han seg kallet til å realisere det fellesskapsliv som han lenge hadde drømt om. Så han syklet fra Genève inn i Frankrike på leting etter et hus. Et par tilbud avsto han. Det første lå for nær Genève, slik at fristelsen til å reise til byen for ofte ville bli for stor. Det andre var simpelthen for vakkert: "Det ville ikke være mulig å skape noe varig under slike omstendigheter." Til slutt kom han til den gamle klosterby Cluny. Der kom det ham for øre at det var til salgs et hus i en liten fransk landsby som han aldri hadde hørt om, 12 kilometer unna - Taizé. I 1940 var der ikke innlagt

vann, ikke asfalterte veier, og der hadde ikke vært prest siden revolusjonen på 1790-tallet. Her syntes han at forholdene lå til rette!

Taizé lå rett sør for demarkasjonslinjen mellom det tyskokkuperte Nord-Frankrike og det Vichy-kontrollerte sør. Jødiske flyktninger kom nordfra, og broder Roger og et par andre brødre som hadde sluttet seg til, gav dem skjul. Da hele Frankrike ble okkupert i 1942, ble dette for farlig, og de måtte forlate Taizé frem til frigjøringen i august 1944. Nær Taizé lå to krigsfangeleire med tyske fanger som var forhatt av lokalbefolkningen. En gang hendte det at de trengte seg inn i en leir og drepte en av fangene, som siden forresten viste seg å være katolsk prest. Taizé-brødrene fikk løyve til å invitere de fanger som ville, til gudstjenester i et lite bønnerom de hadde fått innredet. "Vi delte med dem det lille vi hadde av mat - stekt mais, jordskock og brenneslesuppe." skriver broder Roger seinere. Praktisk forsoningsarbeid var altså viktig. Og dessuten ble det fra første stund tydeliggjort at deltagelse i bønner og gudstjenester ikke var noen betingelse for å ha kontakt.

I denne forsoningspraksis overfor tyskere lå kimen til et europeisk perspektiv som Taizé-fellesskapet prøvde å anvende også i den kalde krigens tid. Fra og med ca. 1960 begynte de å besøke kristne bak Jernteppet, under dyp diskusjon. Målsetningen var kontakt med trossøken, ikke f. eks. bibelsmugling eller pengebidrag. Disse kontakter har nærmest eksplodert etter Jernteppets fall, og i dag kommer mange fra Russland, Polen, Serbia og Romania til Taizé.

Broder Roger ville minst av alle kalle seg en politiker. Men mer verdslige organer har sett hvilken betydning hans virke har hatt for europeisk samarbeid. I 1989 mottok han derfor Charlemagne-prisen i Aachen og i 1992 Robert Schuman-prisen, utdelt av Europarådet.

Ungdom dukker opp, liturgien forenkles

Ved oppstarten så broder Roger og de andre brødrene for seg et lite fellesskap, basert på bønn, fordypning og tjeneste overfor mennesker som måtte trenge det. Til deres store overraskelse dukket der etter hvert opp ungdom, noen helt kirkefremmede. De hadde hørt

ryktet om det lille Taizé-fellesskapet og syntes det var spennende. Brødrene tilbød dem messer, men det fungerte ikke; til det var kjennskap til Bibel og liturgi for liten. Så brødrene gjorde et radikalt grep, forenklet tekstlesninger og bønner slik at de kunne bli forstått også av folk som var "blanke" i forhold til kristendommen. De enkle tekstene i "Taizé-sangene" springer ut av dette. Mange av de eldste av dem er skrevet av broder Roger, til melodier av en organist som etter hvert sluttet seg til, Jacques Berthier. Mange av sangtekstene er sitater eller allusjoner til Bibelen eller kirkefedrene, og de gjentas gang etter gang. Noen kaller det "sjelens vuggesang", og de aller fleste kan lære å nynne med etter få ganger. Noen kritiserer dette og synes sangene i lengden blir innholdsløse eller monotone.

Den store tilstrømmningen av folk truer jo målsetningen med fordypning og kontemplativt liv for brødrene. Men Taizé-fellesskapet bygget fra starten av på ideen om å ta imot folk som oppsøker dem, så de har sagt et prinsipielt ja til å leve i den spenningen. "Å ta imot" er for Taizé-fellesskapet et nøkkelbegrep, likedan "å lytte".

Litt om Taizé-fellesskapets grunnlag

Helt avgjørende er at de aldri fremstiller Taizé-fellesskapet som et kirkesamfunn, med f. eks. kirkeordning, bekjennelseskriterier og ordinasjon. Derfor blir det alltid litt haltende å ta fram de teologiske centimetermål og sammenligne Taizé-fellesskapet med noen av de eksisterende kirkesamfunn. Tidlig betegnet broder Roger Taizé som en "parabole de communion" - en fellesskapets lignelse. Utgangspunktet var som nevnt å bygge bro over skillelinjene mellom kristne. Taizé-fellesskapet snakker mye om at dette forsoningsarbeid også kan bli et bilde på forsoning i menneskeheten, en tanke som har fått økende betydning i vår tids flerkulturelle situasjon. En prinsipiell teologisk redegjørelse for denne overgangen fra det kristne til det allmenne har jeg ikke støtt på hos dem - teologi i betydningen klare definisjoner er liksom ikke Taizé-fellesskapets modus. Men det virker som de ser for seg at forsoning i menneskeheten kan skje ved makten i eksempelet fra forsoning mellom kristne. Og dessuten fremhever Taizé at Gud er

til stede i alle mennesker, enten de er klar over det eller ei.

Forestillingen om "fellesskapets lignelse" gjør at Taizé er fri til, iallfall i relativ forstand, å fremheve det positive ved de eksisterende kirkesamfunn, selv om de selvfølgelig innerst inne ser frem til en synlig kristen enhet en dag. I praksis oppfordrer de folk som er grepet av Taizé, om å leve ut dette i de kirkelige og samfunnmessige sammenhenger hvor de hører hjemme. Tanken på at folk skal opprette egne "Taizé-menigheter" advarer de mot. Jeg husker første gang jeg var i Taizé at vi norske fikk et spørsmål fra en av brødrene: "Hva er bra i deres egen kirke?" I grunnen et forfriskende spørsmål!

Nå må det også sies at Taizé ikke er de eneste i dag som fremhever slike synspunkter, verken blant etablerte kirker eller blant de mange klosterlignende fellesskaper som har vokst frem i moderne tid. Som eksempel på et slikt kan jeg nevne det i utgangspunktet reformerte "Ordre des Veilleurs" i Sør-Frankrike. Deres prior Daniel Bourguet uttaler følgende: "Å tilhøre et fellesskap er et av vår bevegelses prinsipper, noe som ikke betyr at vi ønsker å bli en ny kirke".

(Del 2 av denne artikkelen kommer i et senere nummer av LK)

Hva gjør vi med ekteskapet?

AV SEMINARKOORDINATOR BOE JOHANNES HERMANSEN

"Hva gjør vi med ekteskapet? - om ekteskapsforståelse og kirkenes praksis" er temaet for seminaret fredag 16. og lørdag 17. oktober 2009 i Oslo Sjømannskirke, Bygdøy.

Det er For Bibel og bekjennelse (FBB) i samarbeid med Felleskirkelig nettverk for ekteskapet, Stiftelsen Ja til mor, far og barn og Nordisk nettverk for ekteskapet som inviterer til det åpne arrangementet. Dette blir samtidig et seminar i tilknytning til FBBs 90-årsjubileum.

Bakgrunnen for det økumeniske seminaret er blant annet å drøfte de utfordringer som den nye ekteskapsloven gir. Det gjelder ikke bare en teoretisk forståelse av ekteskap og samliv. Men hvordan skal kirkene handle adekvat når det gjelder vigselforhold? Det er et klart ønske om å komme frem til et felles handlingsmønster på tvers av kirkesamfunnene.

Seminaret starter fredag kveld med foredrag av dominikanerpater Arnfinn Haram med tema: "Er ekteskapet hellig?" Førsteamanuensis Knut Alfsvåg gir respons. Kvelden avsluttes med økumenisk bønnesamling.

Ass. gen.sekr. og formann i FBB Thor Henrik With åpner lørdagens sesjon med foredraget: "Ekteskapet - verdslig ordning og hellig liv". Neste foredrag står filosof Nina Karin Monsen for. Hun stiller spørsmålet: "Ny ekteskapslov - obligatorisk urett?"

Etter innlegg fra representanter fra ulike kirkesamfunn: "Hvor står vi - hvor går vi?" bidrar Jan Harsem, leder for Nordisk nettverk for ekteskapet, med temaet: "Kirkelig visler kontra norsk "ekteskapslov" - noen løsningsforslag." Dag Nygård, spesialrådgiver i Norges Kristne Råd, gir respons, før samtale og konklusjon. Nærmere program finnes på hjemmesiden til FBB: www.fbb.nu

FRA BOKFRONTEN

Hans Kvalbeins synoptiske bibelteologi – en milepæl i norsk nytestamentlig teologi

Hans Kvalbein: Jesus – hva ville han? Hvem var han? En innføring i de tre første evangelienes budskap. Oslo: Luther Forlag 2008

Hans Kvalbein (HK) har imponerende 40 års 'fartstid' som forsker og lærer (professor fra 1984) i Det nye testamente, knyttet til Menighetsfakultetet. Med sin omfangsrike Jesus-bok (over 400 sider), som utkom på slutten av fjoråret, har HK kronet et langt yrkesliv i den teologiske forskningens og undervisningens tjeneste. Det er meget fortjenstfullt at han nå i bokform gjør de mange gode fruktene av denne tjeneste allment tilgjengelig. Boken har undertittelen: "En innføring i de tre første evangelienes budskap". Den tilsvarende den fagteologiske termen "synoptisk bibelteologi". Det hadde kanskje vært mer sakssvarende og informativt å ha denne termen i tittelangivelsen, særlig når bokens målgruppe primært er "teologistudenter og masterstudenter i kristendoms-kunnskap" (s.5).

Forholdet mellom bokens hovedtittel "Jesus - hva ville han? Hvem var han?" og undertittelen reiser flere spørsmål av metodisk og forutsetningsmessig karakter. HKS bok er ikke ment som enda en bok i den tilsynelatende endeløse rekken av bøkene om "den historiske Jesus" (det skal internasjonalt finnes 175.000 Jesus-bøker, årlig fortsetter det å komme ut flere hun-

dre nye!), bøker som søker å finne den "egentlige", "virkelige" Jesus bak evangelienes fremstilling av ham. HK har likevel som mål å svare på spørsmålet om hvem Jesus "egentlig" var (slik det heter på bokens bakside). Dette gjør han i form av en synoptisk bibelteologi, som defineres som "en sammenfattende, historisk fremstilling av det bildet av Jesus og det teologiske helhetssynet som kommer fram i de tre første evangeliene" (s. 35). Men ifølge HK er denne fremstillingen altså ikke "det samme som en fremstilling av 'den historiske Jesus'" (s. 36). Likevel tar han på flere punkter for seg diakrone spørsmålsstillinger som er typiske for fremstillinger som vil gi et bilde av den historiske Jesus. Det blir dermed en viss spenning i forholdet mellom bokens hovedtittel, som peker i retning av problemstillingen "den historiske Jesus" og dens undertittel, som peker i retning av en "synoptisk bibelteologi". Denne spenning reflekteres i en av overskriftene til et avsnitt i innledningskapitlet: "Synoptisk bibelteologi mellom 'den historiske Jesus' og de tre første evangelienes Jesusbilder" (s. 35). Det forblir noe uklart hva denne 'mellom'-plasseringen av synoptisk bibelteologi metodisk og her-

meneutisk innebærer fordi HK bare i liten grad drøfter premissene for den. Nå finnes det etter denne anmelders mening gode grunner for å gjøre det HK gjør, å se spørsmålet etter den historiske Jesus (jesulogien) i nær sammenheng med spørsmålet om evangeliene Jesus (bilder) og Kristus-budskap (kristologien, den 'kristne', forkynte Kristus): "Det er ikke noe stort sprang mellom det evangeliene forteller, og det Jesus sa og gjorde", vi har "små muligheter for å danne oss et bilde av 'den historiske Jesus' som er i konflikt med 'den synoptiske Jesus'" (s. 38). Men det hadde altså vært ønskelig at HK innledningsvis hadde gitt en noe bredere drøfting av de metodiske og hermeneutiske problemstillinger prosjektet 'synoptisk bibelteologi' innebærer i forståelsen av Jesu liv og budskap sett i forhold til spørsmålet etter den historiske Jesus.

HKs Jesus-bok er delt i fem hoveddeler. Den innledes med en informativ fremstilling av Jesus-forskningens historie. HK bruker her den tradisjonelle tre-faseinndelingen i "jakten" på den historiske Jesus (1770-1906, 1950-1980, 1980 til vår tid). Oversikten viser med all tydelighet at det restaureringsarbeidet som har pågått i over 200 år for ved hjelp av ulike forskningsmessige metoder å få frem det sanne Jesusbildet, ikke har ført til noen samstemmighet om hvem Jesus "egentlig" var. Tvert om er Jesusbildene forskerne har tegnet, særdeles mangfoldige og ofte motsigelsesfulle. Videre gir HK i bokens innledningskapittel en presentasjon og vurdering av både ikke-kristne historiske kilder om Jesus, av ikke-bibelske kristne kilder (apokryfe evangelier, agrapha) og av bibelske kristne kilder (de fire evangeliene; Paulus er her noe overraskende ikke nevnt). Innledningskapitlets siste underavsnitt (s. 59-73) tar for seg den historiske konteksten (tid og sted) for Jesu liv og virke. I et avsnitt som har "Jøden Jesus" som overskrift, og som også omhandler Galilea som området for Jesu forkynnelse og virksomhet, er det et savn at HK ikke refererer til de senere års intense forskningsdebatt om regionen Galilea. Hva innebærer det at Jesus var en *galileisk* jøde eller en *jødisk galileer*? (Jf. tittelen på Sean Freynes kjente bok fra 2004: "Jesus, a Jewish Galilean".) En rekonstruksjon av Galilea og dets etnisitet og av dets sosiale, kulturelle og økonomis-

ke aspekter i det første årh. e.Kr. vil være av stor betydning for vårt Jesus-bilde og tolkningen av Jesu 'program' ("Hva ville han?"). Fartein Valen-Sendstad gir i sin bok "Palestina på Jesu tid" (2006) en god innføring i spørsmålene om hvilket forklaringspotensial Galilea besitter som geografisk lokalitet for den historiske Jesus og hans bevegelse, og Morten Hørning Jensen, nytilsatt nytestamentler ved dansk MF, har i sin store avhandling om Herodes Antipas' provins Galilea ("Herodes Antipas in Galilee", 2006) bidratt til å gi oss et sikrere bilde av de sosio-økonomiske og kulturelle forhold i Galilea på Jesu tid. Disse skriftene kunne det vært henvist til.

I bokens andre kapittel behandler HK hovedbegrepet i Jesu forkynnelse, Guds rike. Det er på over hundre sider og utgjør den kanskje aller viktigste del av boken. Her merkes det at forfatteren har hatt spørsmålet om den mest sakssvarende forståelsen av *basileia tou theou* som et tyngdepunkt i sin forskning. Det finnes på norsk neppe noen bredere og faglig sett grundigere fremstilling av gudsrikeforståelsen i Jesu forkynnelse etter de synoptiske evangelier enn den HK her gir. Han viderefører sin lærer Sverre Aalens soteriologiske tolkning av Guds rike: Guds *basileia* er frelsens "tid" og "sted", det konkrete "område" eller "rom" der mennesker får del i frelsens gaver, det er ikke, slik så mange eksegeter definerer det, en omskrivning for Guds herskermakt som konge. "Tanken om at Gud er konge, spiller en helt marginal rolle i Jesu forkynnelse" (s.103).

Etter et informativt forskningshistorisk overblikk (s.77-82) og en oversikt over gudsrikebegrepet i GT og jødedommen (s.82-88) gir HK en detaljert semantisk analyse av begrepets innhold i evangeliene ved å tolke det i rammen av de konkrete syntagmer, setninger og kontekster hvor det forekommer (s.88-103). Han konkluderer overbevisende med at i disse språklige sammenhengene er det den konkrete og romlige betydningen av uttrykket *basileia tou theou* som dominerer, ikke den abstrakte, om Guds kongsmakt. Deretter foretar HK en omfattende gjennomgang av gudsríkets futuriske og presentiske aspekter (s.103-128). Også fortellingene om Jesu kraftfulle undergjerninger behandles i dette kapitlet, som tegn både på gudsríkets nærvær i og gjennom Jesus og på

den eskatologiske fullendelse som Jesus bringer når han kommer igjen (s.128-142). Gudsrikelignelsene (s.142-157) og til sist spørsmålet om hvem som har adgang til Guds rike (s.157-181), gjennomgås også grundig. Til det siste spørsmålet gir HK denne tankvekkende kommentaren: Det er på bakgrunn av hvor bred plass spørsmålet om hvem som kommer inn i Guds rike, har i evangeliene "forbausende hvor lite de fleste bibelteologiske fremstillinger tar opp dette tema. Det teologiske studerkammers store fare er at så mye energi brukes på å klargjøre teoretisk og begrepsmessig hva Guds rike er, at man forsømmer å stille det konkrete og livsnære spørsmål som for Jesus var hovedsaken: Hvordan komme inn i Guds rike?" (s. 157).

I TTK i 1998 og 1999 og i Ung Teologi i 2000 og 2001 er det flere interessante artikler om forståelsen av basileia tou theou i Jesu forkynnelse, med Sverre Aalens grunnbestemmelse av uttrykket som referanseramme. Denne hjemlige diskusjonen om forståelsen av begrepet *basileia tou theou* er ikke omtalt av HK - det hadde vært nyttig om han hadde gjort leserne oppmerksom på den.

Spørsmålet om forståelsen av Guds rike er dypest sett et spørsmål om Jesu person. Jesus kom med Guds rike, og Guds rike kom med Jesus. Han ikke bare forkynte budskapet om riket, men han etablerte det. HK påviser hvordan synoptikernes fremstilling av det teologiske sentralbegrepet 'Guds rike' ikke tillater noe skille mellom budskapet og budbæreren, Jesus tillå "sin egen person en betydning i det budskapet han forkynte" om riket (s. 308), han er "ikke bare frelsesforkynner, men frelsesbringer" (s. 116).

I tredje hovedkapittel gjennomgås Fadervår relativt kortfattet (s. 183-199). I kommentaren til første bønn fremholder HK at bønnen både er etisk: en bønn om Guds folk må hellige Guds navn ved å leve et hellig liv til hans ære, og eskatologisk-teosentrisk: en bønn om at Gud selv må hellige sitt navn ved å gripe inn til frelse for sitt folk. HK er derfor glad for endringen i ordlyden fra "la ditt navn holdes hellig" i NO78 til "la navnet ditt helliges" i NT05 fordi førstnevnte formulering på norsk bare kan "brukes med mennesker som subjekt, ikke Gud", mens formuleringen som er brukt i NT05, åpner for en dobbelt subjektsbestem-

melse, den "kan ha både Gud og mennesker som subjekt" (s.187, n.10). Når HK plasserer kapitlet om Fadervår midt mellom kapitlene om Jesu forkynnelse om Guds rike og om Jesu etiske forkynnelse, er dette programmatisk: Herrens bønn er en bro som forbinder de to hovedelementene i Jesu forkynnelse og lære: forkynnelsen av Guds rike og Jesu etiske forkynnelse. Fadervår har også et etisk anliggende, bønnene er disippelopplæring.

I fjerde kapittel tar HK utførlig for seg Jesu etiske forkynnelse (s.201-306). Jesu etikk kan ikke tolkes monokausalt ut fra en eskatologisk/apokalyptisk gudsrikeforståelse, slik det i tradisjonen fra Johannes Weiss og Albert Schweitzer lenge var nokså vanlig i nytestamentlig teologi. Budskapet om Guds rike er nok en "motiverende horisont" for Jesu etiske forkynnelse, men innholdsmessig har den primært sine referanserammer i Toraen og i jødiske visdomstradisjoner (s 203). Og Jesu etikk er "en *Gudsrikefolkets etikk*" (s.204) og "etterfølgelses-etikk" (s.205), med sammenstillingen av de to GT-budene om å elske Gud og nesten som innovativt særpreg. Kapitlet om Jesu etiske forkynnelse omfatter videre lengre, instruktive avsnitt om disippelskapets og etterfølgelsens ethos (s.228-244), om "Mammoms makt. Penger og eiendom. Fattig og rik" (s.244-259), om Jesu forkynnelse om ekteskap og skilsmisse, familie og enslig stand (s.259-277), med underavsnittene "Jesus og barna" og "Jesus og kvinnene", hvor HK fremholder at Jesus i sine holdninger og handlinger både overfor barn og kvinner på mange måter brøt med samtidens konvensjoner. Videre gjennomgås Jesu holdning til sabbatsbudet og renhetsforskriftene (s.277-290) og hans forhold til øvrigheten (s.290-304). Også disse avsnittene er kjenetegnet av grundige tekstanalyser og inneholder et vell av miljøhistorisk og samtidskulturelt kunnskapsstoff.

Bokens femte og siste kapittel er en gjennomgang av evangeliens viktigste kristologiske titler og betegnelser (lærer/rabbi, profet, Messias, Menneskesønnen, Guds Sønn, s.307-355) og avsluttes med en gjennomgang av evangeliens pasjons- og oppstandelsehistorie. Hovedspørsmålet HK stiller i siste del av boken, er: Hvilket bilde gir de synoptiske evangeliene av Jesu syn på seg selv, og kan dette

bilde tilbakeføres til Jesus selv? Hans svar på siste spørsmål er i all hovedsak ja. Når HK eksempelvis i måten hvorpå Jesus i antitesene stiller sitt eget ord mot det Gud selv har sagt i loven, finner "en nøkkel til å forstå ... hele Jesu selvforståelse" (s. 216), er dette da den "historiske Jesus" sin egen selvforståelse, ikke bare evangelistenes tolkning av den. Det er noe utilfredsstillende at HK ikke drøfter hvilke metodologiske spørsmålsstillinger som melder seg i forsøket på å rekonstruere selvforståelsen hos et menneske som levde for 2000 år siden, og også at han bruker ord som selvbylde, selvforståelse, selvbevissthet og identitet om Jesus uten differensiering, presisering og definisjon. I en bok som vil vise hvordan blant annet mye i Jesu måte å tale på, vitner om en særegen og eksklusiv selvforståelse, er det dessuten noe overraskende at noen av de Jesus-ordene som mest markant gir uttrykk for hans selvforståelse ikke eller bare summarisk er nevnt: Det gjelder Jesu bruk av amen-formelen ("amen, jeg sier dere"), det gjelder "Jeg er kommet for å"-ordene hans, som gir uttrykk for noe vesentlig om hvordan Jesus forsto sitt kall og sin sendelse fra Gud til et bestemt oppdrag i frelseshistorien, og det gjelder de ordene i Jesu forkynnelse som inneholder det som gjerne kalles mer-enn-kristologien, for eksempel Jesu ord i Matt 12,6 om at han er "større enn templet" (Matt 12,6), det kanskje aller sterkeste av alle ordene fra Jesu munn i evangelietradisjonen om hans selvforståelse. Å erklære at en er mer enn templet, er "blasfemi, for templet var det helligste av alt hellig ... Mer enn templet kunne bare Gud være" (Jacob Jervell).

HK viser til Skriften (GT) som en viktig impulsgivende faktor for Jesu selvforståelse. Kanskje kunne dette momentet vært enda sterkere understreket.

HK fremholder at det er legitimt og nødvendig å underlegge evangeliestoffet en historisk-kritisk vurdering når det gjelder kildenes forhold til den virkeligheten de beskriver (s. 37). Men både i fremstillingen av Jesu forkynnelse og av hans maktgjerninger har HK gjennomgående stor tillit til de synoptiske Jesus-overleveringene som historisk pålitelige kilder. De kan, med få unntak, legges til grunn for de svar vi prøver å gi på boktittelens spørsmål om hvem Jesus var og hva han ville. Et av unnta-

kene der HK mener å måtte åpne for "direkte kildekritikk" av de synoptiske evangeliene (s. 38), gjelder spørsmålet om dateringen av Jesu dødsdag før eller etter påskefesten; andre unntak er noen enkeltheter i Matteusevangeliets pasjonshistorie: jordskjelvet og gravene som åpnet seg da Jesus døde, og de døde som etter Jesu oppstandelse sto opp og viste seg for mange i Jerusalem. Disse notisene forstår HK som "en teologisk tolkning av Jesu død og oppstandelse i fortellings form" (s. 370). I denne sammenheng savnes en redegjørelse for hvilke kriterier HK legger til grunn for å vurdere noe som teologiske tolkninger og uttrykksformer, annet som "historiske begivenheter". Når bibelske forfattere har teologiske grunner for det de forteller, er det dermed 'fritt frem' for dem å skape fortellingsstoff uten historisk forankring?

Det virker forfriskende at HK, til forskjell fra mange fagkolleger, som ekseget ikke er redd for også å være hermeneutiker og iblant homiletiker. Han reflekterer, om enn bare antydende, hermeneutisk om "prosessen" der "Skriftordet møter vår virkelighet" (s.268) og appliserer mange av Jesu ord på vår tid, for eksempel i spørsmålet om skilsmisse og gjengifte hvor han presenterer og vurderer ulike forsøk på å anvende Jesu ord om dette på kirken praksis i vår tid. Når det gjelder gjengifte, legger HK til grunn en sonndring mellom kristen etikk og jus, fremhever Jesu radikale budskap om tilgivelse og konkluderer med - under forutsetning av at det foreligger omvendelse og vilje til nytt liv - at det i kristen sammenheng bør være en åpning for å inngå nytt ekteskap etter skilsmisse (s.270). Et av mange eksempler på tankevekkende homiletiske overveielser er det HK skriver om disippelkallet til etterfølgelse i evangeliene: Jesu ord om å si nei til seg selv og ta sitt kors opp og følge ham "kan klinge svært negativt i moderne ører, hvor 'selvutvikling' er blitt et moteord og alt som smaker av forsakelse er fy-ord. ... Selvfornektelse er det motsatte av selvdyrkelse", det "må ikke forstås som selvforakt", men er "en frivillig selvhengivelse med den korsfestede og oppstandne som forbilde" (s.235f).

Til den formale side av boken: Det er i HKs Jesus-bok en god del tilfeller av inkonsekvent skrivemåte av samme ord, av inkonsekvent

bruk av bindestrek, av tegnsetningsfeil, av skrivefeil og av feil i de bibelske sitatenevisningene. Dessuten er det noen direkte faktafeil. Det største minuset i formal henseende gjelder NT-sitatene. Disse er ofte fra NO78, ofte fra NT05, uten at det synes å være noe system i vekslingen, og uten at det noe sted er redegjort for den. Merkelig nok har også en del sitater en blandingsform av NO78 og NT05, og det finnes enda en variant: En del sitater gjengis i en form som både i ord- og tegnsetningsbruk ikke finnes i noen norsk oversettelse. Her har forlag/korrekturlesere gjort en for dårlig jobb!

En forskningsbasert norsk synoptisk bibelteologi er en sjelden fugl - det er 90 år siden sist det på norsk kom ut en helhetsfremstilling av de synoptiske evangelienes budskap (Lyder Bruns *Jesu Evangelium* i 1919). Den nye fuglen

flyr høyt: HK har gitt oss en monumental innføring i Jesu forkynnelse og virke slik det fremstilles i de tre første evangeliene. Boken er dyptpløyende, faglig sett på høyeste nivå, forskningsmessig ajourført, klar og presis i fremstillingen, med en avbalansert veksling mellom overblikk og viktige detaljer. Den vil være en utmerket lærebok for teologistudenter og masterstudenter i kristendomskunnskap, men kan også med stort utbytte leses av kristendomsfaglige studenter på mellom- og grunnivå (dette underlettes av at greske og hebraiske ord gjengis også i transkribert form). Boken bør finnes i ethvert prestebibliotek. Den vil utvilsomt i lang tid bli stående som et standardverk i norsk nytestamentlig bibelteologi.

Gunnar Johnstad

Hva gjør vi med ekteskapet?

- seminar om ekteskapsforståelse og kirkenes praksis

i Oslo Sjømannskirke fre. 16. okt. kl. 18.30 og lør. 17. okt. kl. 09.30-15.45 i regi av For Bibel og bekjennelse (FBB) i samarbeid med Felleskirkelig nettverk for ekteskapet, Stiftelsen Ja til mor, far og barn og Nordisk nettverk for ekteskapet.

Nærmere program: www.fbb.nu eller tlf. 99 61 28 22.

SØNDAGSTEKSTEN

Dag Øivind Østereng, Kjell A. Skartseterhagen og Astrid Sætrang Morvik

19. søndag etter pinse

11. oktober 2009

Prekentekst: Mark 12,28-34

Lesetekster: Sal 73,23-28 og 1Kor 1,4-9

Lovens søndag

19. søndag etter pinse ser ikke ut til å ha tekster som entydig peker i sammenfallende retning. Det er derfor nødvendig å arbeide litt ekstra med tekstene for å finne et sammenfattende fokus denne dagen. Ser vi på begge tekstrekkene samtidig, vil vi finne at én fellesnevner i begge evangelietekstene handler om Loven, om bud og hva vi skal gjøre for å bli frelst - i lovens perspektiv. Dette perspektivet forsterkes ytterligere av GT-teksten i andre tekstrekke som er selveste dekalogen. Tilleggstekstene går også i denne retningen omkring Guds bud, forskrifter, lover og formaninger.

Om vi nå utelukkende holder oss til vår tekstrekke (første rekke), kan vi lese GT-teksten, Salme 73, inn i dette lyset av "Det første budet." Asaf vitner om rikdommen i å leve i pakt med det første bud, når han sier: *"Når jeg bare har deg, ønsker jeg ikke noe på jorden. Om kropp og sjel forgår er Gud for evig min klippe og min del."* Dette er en visdom som går stadig igjen i Salmenes bok, helt fra Salme 1, og understreker

hva som er et salig og velsignet liv, nemlig å ha Gud til Herre - Herren til Gud.

Epistelteksten kan synes vanskelig å plassere inn i samme perspektiv. Det Paulus sier i dette avsnittet, står som innledning til hele Korinterbrevet og handler om å bekrefte menigheten på dens identitet i Kristus Jesus, og hvordan menighetens liv er et verk av Guds nåde. Men denne bekreftelsen munner ut i et budskap om at menigheten skal bli *"befestet/grunnfestet"* slik at de *"kan stå uangrikelige på"* Herrens dag. Her aner vi budskapet om hvordan evangeliet om Jesus Kristus utgjør selve oppfyllelsen av Loven.

Med dette som bakgrunn kan det være fristende å kalle denne søndagen for Lovens søndag. Og jeg tror jeg vil anbefale det fokuset, vel vitende om at forkynnelsen må ende i evangeliet om Kristus Jesus som lovens endemål.

Til teksten

Disse sju versene hos Markus er breddfulle av essensiell substans som forkynnelsen ikke må miste grepet om. Tekstmerknadene her kan ikke annet enn bli små markeringer til et større tekstarbeid den enkelte må ta seg tid til.

Teksten fremstår som en *læresamtale* mellom en skriftlærd og Jesus. Vi har ikke her å gjøre

med en *stridssamtale* der poenget er å gjøre den andre svar skyldig. Slik framstår derfor teksten som en harmonisk og forbilledlig modell for enhver religiøs læresamtale, der poenget er å søke grunnleggende samforståelse omkring sentrale trossannheter. (Den synoptiske parallellteksten hos Matteus (22,34ff) framstår som en stridssamtale).

Hovedspørsmålet som teksten reiser er spørsmålet etter *"det første budet"* eller *"det fremste budet"*, og det er Jesus som avlegger svaret på dette spørsmålet. I sitt svar møter vi en noe annen bruk av Skriften - og tilsynelatende en noe annen holdning til loven - hos Jesus enn den vi finner i Bergprekenen der Jesus sier: *"Dere har hørt det er sagt ..., men jeg sier dere ..."* I vårt tekstavsnitt framstår Jesus som en skriftlærd der han bekrefter Skriftens gyldighet som lærenorm, og Jesus griper direkte til hjertet i den jødiske trosbekjennelsen, Schêma. Jesus tar utgangspunkt i en felles gitt norm og anvender denne på teologisk fruktbar måte inn i læresamtalen. Han tar genialt sats i det utgangspunktet det overhodet ikke kan strides om.

Bertil Gärtner skriver i sin kommentar til Markus evangeliet at det i de skriftlærdes utlegging av *"det fremste budet"* var vanlig å henvise direkte til siste ledd av 3 Mos 19,18 som handler om å elske sin neste som seg selv. Det noe overraskende i Jesu svar er derfor kanskje dette at han stiller Schêma opp foran 3 Mos 19,18 og dermed utdyper og gir en teologisk begrunnelse og motiv for nestekjærligheten. Men også i dette holder Jesus seg innenfor kjent rabbinisk tradisjon.

Satsen i budet er kjærligheten (agape). Budets *motiv* er kjærlighet, å elske Gud og nesten. Hele budets innhold hviler i kjærlighet. Det fremste av alle bud er derfor motivert av kjærligheten til Gud og nesten. Denne kjærligheten skal fylle *"hele hjertet," "hele sjelen," "hele tanken"* og *"hele kraften"* (viljen). Med andre ord; hele mennesket skal være totalt dominert av denne kjærligheten og innstilt på den. Det er det fremste budet.

Et kjernepunkt i teksten finner vi i den skriftlærde sin respons på Jesu ord når han holder det hellige livet opp som mer verdt enn den foreskrevne kulten.

Til prekenen

"Så er da loven hellig, og budet hellig og rettferdig og godt," skriver Paulus i Romerbrevet 7,12. Det er forkynnelse oppgave å få fram lovens skjønnhet, hellighet, absolutthet, forankret i Guds person og natur. Jesu vektlegging av Schêma i denne sammenhengen gir loven et teosentrisk sikte og utgangspunkt. Og med et slikt utgangspunkt påhviler det forkynnelse å tegne et sant bilde av Gud. Og nettopp dette kan være et prekenstikkord - *gudsbilde*.

I vår tid er det mye tale om menneskers ulike bilder av Gud, formet som de er av ulike troshistorier. Fokuset på å formidle et trygt og godt gudsbilde er sentralt i mange menigheters trosopplæringsplaner. Det er vel og bra, men enda viktigere er det at det gudsbildet som forkynnes er et sant gudsbilde. Og denne teksten gir anledning til å forkynne Guds hellighet uavkortet når hovedordet i budet omfatter *"hele"* (gr. holæs) mennesket.

Jesu svar på spørsmålet om *"det fremste budet"* fastholder noe som er sentralt også i den kristne tro, ikke bare i skriftlærdes teologi, nemlig Guds lov som forpliktende rettesnor for våre liv. Men også her ligger vendepunktet i teksten.

Fra lovens perspektiv er det dobbelte kjærlighetsbudet av en slik karakter at vi må gi Paulus rett når han sier: *"Men vi vet at alt det loven sier, det taler den til dem som er under loven, for at hver munn skal lukkes og hele verden bli skyldig for Gud"* (Rom 3,19).

Kontrasten i teksten ligger i dette at det er Jesus som sier ordene i loven. Det er her vendepunktet ligger. For han som krever den totale og hele kjærligheten, er selv denne totale og hele kjærligheten i egen person. Gud krever ikke mer enn han gir. Og han gir oss i Kristus det han krever.

Homiletisk er derfor de siste versene i teksten spennende, når det handler om forholdet mellom kult og liv. I den kristne kirke skal det være en vekselvirkning mellom kulten og livet, der kulten er først og livet formes etter kulten. Dåpen som utgangspunkt i Guds frelseshandling med den enkelte av oss, er det første og store kallet til et hellig liv. Gudstjenestens bekjennelser og bønner er på samme måte en formende feiring som skal virke til et gudfryktig liv i kjærlighet. Og messen er det store kjærlighetsofferet, der det forutgående skriftemålet

setter livet og kjærligheten på rett plass inn i messen. Der møter vi nemlig Kristi offer for våre synder.

Når Jesus sier til den skriftlærde at han "... ikke [er] langt unna Guds rike," så sikter han til seg selv. Dette håper jeg prekenene kan lande i denne dagen, i Kristus som lovens endemål.

Til gudstjenesten

Det er treenighetstid og alminnelig serie som gjelder. Salmene denne søndagen har jeg hentet ut fra gudstjenestens loviske karakter og tenker derfor at salmene bør ha et bospreg før preken, og et evangelisk preg etter preken.

Inngangssalme

233 Gud er i sitt tempel

Hovedsalme

238 Vend bort din vreide

Før preken

397 Lær meg, Gud, min synd å kjenne

Etter preken

945 Nikenum

Offertoriesalme

538 Heilag er, kyrkja her

Under nattverd

330 Guds Sønn har gjort meg fri

Slutningssalme

329 Kven vil no meg klaga

DAG ØIVIND ØSTERENG
Sokneprest i Høle

20. søndag etter pinse

18. oktober 2009

1.Mos 15,1-6; Rom 4,1-8

Evangelieteksten Mark 2,1-12

Til dagen.

Litt av en dag!

Til tekstene.

Den første teksten handler om løftet til Abram og den avsluttes med den meget pregnante setningen: "*Abram trodde Herren, og derfor regnet Herren ham som rettferdig*". Paulus tar fram sin (og vår!) stamfar Abraham og spør hva vi skal si om ham! Det er jo en preken verdt bare det spørsmålet! Men først og fremst vil han vel si nettopp dette: "*Abraham trodde Gud, og derfor regnet Gud ham som rettferdig*". Paulus sier også noe om David, salmenes konge, og at et menneske prises salig når Gud tilregner det rettferdighet uten gjerninger. "*Rettferdighet ved tro alene*" ligger under og lutrer tekstsammenhengen her. Evangelieteksten byr på erfarings-teologi: Her demonstreres denne makten som Gud har - gjennom hans Sønn i en aktuell, konkret situasjon - i nærvær av mange vitner; Noen kraftig irriterte og noen lamslåtte av undring. Prekenteeksten forteller om: Den lamme, Guds lam og de lamslåtte!

Bærbar disippel (til evangelieteksten);

Evangelieteksten kan deles i to deler: Den lamme bæres på taket og fires ned til Jesus som ser hans tro og gir ham absolusjon (versene 1- 5) Og: Stridssamtalen med de skriftlærde og demonstrasjonen av Menneskesønnens makt (versene 6-12).

Om situasjonen kan vi si det som teksten innleder med: At Jesus igjen kommer til sitt hjem - etter å ha vært på turne "omkring i Galilea". Den første opptreden i Kapernaum og denne visitasen i Galilea hadde gjort Jesus meget kjent: Snåsamanneffekten x 1000. "*Hele byen var samlet utenfor døren*" (1,33) og "*Det samlet seg så mange mennesker at de ikke fikk plass*" (2,2). Men kjendisstatusen ble bare søndagsskolen i forhold til hans forkynnelse om sin egen person.

En av disse som satset alt på å få audiens var denne lamme - men dog bærbare. Peters hus, hvor Mesteren hadde sin munkecelle,

var på ingen måte tilrettelagt for funksjons-hemmede - selv om det nå plutselig var blitt Jesus Kristi kirke i Nahums by. Så her, kjære bispedømmekonsulenter, kan dere drive tekst-kritikk.

I huset som heter Enkesetet Sjo på Grana-vollen kan vi se merket i taket etter at de hadde båret den døde Aasmund Olavsson Vinje ned trappen fra loftsrommet der han utåndet 30.juli 1870. Så vanskelig var det nok ikke i Peters-bakken i Kapernaum; Selv om taket hadde bjelker, var det lagt matter av grener og kvister som deretter var dekt av jord. Igjennom dette materialet var det ikke altfor vanskelig å lage en åpning. Da den bærbare disippel omsider var innenfor Snåsaretmannens aura, gjør hans tro et uutslettelig inntrykk - som fører til en spontan og uutslettelig handling: En syndstil-givelse!

I stedet for å ta del i lovprisningen og undringen lar de skriftlærde seg friste av sin egen fornuft og sin teologi til opplyst tanke-spinn. Det står ingenting om den lammes reaksjon. For jøden fantes det en sammenheng mellom synd og sykdom - og man tenkte det var en viktig forutsetning for å bli frisk å få syndenes forlatelse. Salme 103, 3: *"Han tilgir all din skyld og leger all din sykdom"*.

Teologien var meget klar på subjektet: Det er Gud, bare Gud, som gjør det ene og det andre (Jes 43,25). Selv ikke Messias forventer man denne makten hos! Men for Jesus hører dette med til hans oppdrag fordi han er den han er: Les og tolk for eksempel Luk 7, 46-50 - der han både blir den salvede og tilgir den salvede kvinnes synd! Messias = den salvede = Kristus.

Det sentrale begrepet han her bruker om seg og på en så kraftig måte fyller med innhold er "Menneskesønnen". Dette begrepet finner vi nesten bare i evangeliene (72 ganger og bare 3 ganger utenfor) og bare i Jesus-ord. Vi slutter derfor med tanken at dette "bare" var urkirkens forkynnelse etter den erfarte himmelfart - og slutter at det er en del av Jesu egen spesielle framstilling av sin person. Jesus foregriper her en domsfunksjon - det er å utøve denne som er "Menneskesønnens" spesielle yrke i frelses-historien (8,38; 13,26) : Han kan felle frifinnel-sedommen og utøve denne makten allerede her og nå; *"på jorden"* (2,10).

Dette gjør han her og befaler den lamme å ta båren og gå hjem! Å befale og kreve gange av en lam tilhører hellers historiens absurde ondsinnede fora: Torturkamre, konsentrasjons-leire og liknende! - Og det går godt! Mannen går! Går i fred og tjener Herren med glede! Gudstjenestens avsluttende lovprisningssalme lyder: "Noe slik har vi aldri sett" omskrevet slik av Bo Setterlind i den svenske Psalmboken:

Det finns en väg til himmelen,
- en väg til Guds Jerusalem.
Den vägen er den helga tron
på Jesus Krist, Guds egen son.

Det finns en väg til Herrens bön;
- Som Jesus själv den strålar skön!
Vad ingen sett, vad ingen hört
det har han inn i tiden ført

Och vil du själv den vägen gå
da er hans ord at lita på!
Men akta väl - allenast tro!
Det finns en bro - från tro til ro.

Det finns en väg til himmelen,
- en väg til Guds Jerusalem.
Den börjar her, den börjar nu!
Vart enn den går, den går til Gud.

Å holde en preken som påvirker!

- er målet denne søndagen før bots- og bede-dag! En preken som skaper den tro som bare Gud kan skape! Å forkynne Jesus denne søn-dagen er nemlig å forkynne en Jesus, en Messias, en Menneskesønn, som lar seg påvirke! Gud er ikke bare en virkelig Gud - men en påvirkelig! Hele det kristne livet handler om evangeliets påvirkning og bærekraft! Disse tankene kan kanskje påvirke på virket:

I foreliggende siste nummer av Sjømanns-kirkens Bud & Hilsen (4/2009) spørres 5 utvalgte (med navn) om hva som har påvirket dem mest i livet! En nevner valget av ut-dannelse i Amerika. Baker og komiker Eddi Eidsvåg nevner bedehusdamenes store bryster og like store kaffekjeler som "trykket meg inn mellom "pattane" og fortalte meg hvor god gutt jeg var uansett. Og sjømannspresten i København som fortalte meg at ordet "for-maning" betyr å løpe ved siden av å hviske opp-

muntrende ord i øret! Datatilsynets direktør, som jo jobber med virkningen av påvirkningen, sier at dette vet ikke han og ingen andre: "Gårsdagens bagatell kan bli morgendagens skjebneslag!" Godt og klokt sagt. "Å møte moren til mine barn," sier en og dette bladets egen Sunniva Gylver nevner både livets store tap og triumfer.

Det kan være et godt spørsmål å stille, fra der du preker: Hva, kjære menighetslem, har påvirket livet ditt mest? - La folket få en tenkepause! Tenkepauser er mangelvare i vårt samfunn. Selv handlevogna på REMA har reklame på håndtaket.

Så kan du spørre: Når tror du at du påvirket vår Herre!

I neste omgang kan du spørre kollektivt, hele menigheten: "Kjære menighet! Hva har påvirket Ditt liv mest?" La menigheten få en tenkepause og kanskje kan du få noen svar! Var det en krise, en vekkelse, en kirkebrann, en stabilitet, en prest, en diakon! Hvem vet? Ja, hvem vet? Gud vet!

Så kan du igjen spørre: Når tror du at menigheten påvirket vår Herre! Når han så de faste kirkegjengeres trofasthet, sa han: Dine synder er tilgitt! - Når han så konfirmantenes fri-modighet, sa han: Dine synder er tilgitt! Når han så dåpsforeldrenes tro, sa han: Dine synder er tilgitt! De som bar en som "for all practical purposes" var lam! Når han så den knelende ved alteringen, sa han: Dine synder er tilgitt! Når han så den fortvilte på bakerste benk, sa han: Dine synder er tilgitt! Våger vi kanskje også: Når han så dåpsbarnets tro, sa han: Dine synder er tilgitt! Kanskje noen av oss skriftlærde da tenker våre tanker - han ser våre tanker og da er vi ett med tekstens modus! Provoser gjerne fram noen reaksjoner i prekenen - denne teksten er stappfull av reaksjoner!

I neste runde kan du sirkle inn den lamme og spørre: Hvilke hendelse påvirket denne mannens liv mest! Vi vet ikke om det var denne hendelsen, men jeg TROR det. Han ble påvirket av sine venners tro, deres vilje, deres bærekraft. Han påvirket selv mesteren; Han ble påvirket av menneskesønnens makt til å tilgi synd og gjøre hans legeme helt! Han gikk derifra som en påvirket - som disiplene på pinse-dag!

Teksten i dag bæres av troens triumf i menneskenes liv i lidelsens og dødens verden. Det kan sies slik:

Vi bæres av andres hender. Det finnes mennesker som vil oss vel! Mange minnetaler jeg holder handler om "det var aldri nei i hans munn - hun hadde alltid en hjelpende hånd".

Vi bæres av andres tro. Tro hvilken tro det handler om i teksten! Er det den lammes mon tro! Nei, det er de andres. Men troen er ikke en belønning - den er en gave. Vår tro er ikke en privatsak - slik som samfunnsdjevellen får oss til å tro - den handler om andre - den er til andres nytte og gagn - hvis den får spillerom; I forbønn, i handling, i fellesskap, i arbeid.

Vi bæres av en annens makt! Vi møter denne makt i teksten - det er Menneskesønnens. Han har makt til å felle dommen. Domedag er ikke først og fremst en framtidig hendelse - men dog til syvende og sist! Den skjer her og nå - i livet. Hver gang vi kneler ved en alterring er det dommedag og dommen lyder på evig liv. Sannelig I DAG skal du være med meg i paradiset! Det er oppmuntrende ord å hvaske i øret til dine medløpere i livet (= grunnbetydningen av "formaning" s.o.).

En fotnote til etterfølgelse!

Hvorfor gikk Judas Iskariot fortapt (Det er Skriftens antydning, ikke min egen) ? Var det fordi han tuklet med pengene? Var det fordi han ble forræder? Hvis han var forutbestemt til dette, var det derfor? Nei, ingen av delene var grunnen. Judas gikk fortapt fordi han tok dommen i egne hender - og ikke overlot den til Menneskesønnen. Hadde han overlatt dommen til Menneskesønnen, hadde han blitt frelst! (Fotnotens fotnote: Dette handler ikke om selvmord, men om det "å ta dommen i egne hender" - som kan gi forskjellige utslag). Hvis vi noen gang skulle være i tvil om hvor vi står i forhold til Gud, av hvilken som helst (god?) grunn - så må vi aldri ta dommen i egne hender (selv ikke når vi tenker oss verre stilt enn Judas) - men overlate dommen til ham som er gitt å dømme menneskene: Menneskesønnen - nådens sol og sete - verdens lys. Hans makt bærer oss! Ikke bare til dåpen! Ikke bare til graven! (Der lar han andre mennesker påvirke) - men bærer oss inn i sitt rike! Ikke bær

deg - men pris heller hans navn med for eksempel disse salmer: NoS 354 (D), 415, 440, 657(N), 667, 715, 716, 862. 943: *Bærer oss fram, dag etter dag! Herren vår Gud vil vi takke!*

Rop det ut!

KJELL A. SKARTSETERHAGEN

Sokneprest i Nittedal

Bots- og bededag

25. oktober 2009

Prekentekest: Jes 59,1-4.8-9

Gal 5,16-24; Matt 3,7-12

Omvendelsens problem

"Et av våre mest hardnakkede problemer er dette: Vi ønsker hjelp samtidig som vi ikke ønsker å forandre oss. Vi går villig vekk til Gud og ber om styrke, men er ikke like villige til å be om kursjusteringer. Vi er glade for å bli oppmuntret, men ikke for å bli omvendt."

Charles Ringma

Til dagen

Bots- og bededag markerer et brudd med den jevne rekken av søndager, leser jeg i Tore Kopperuds "På vandring gjennom kirkeåret." Dagen markerer også et brudd med det jevne gudstjenestelivet mange steder. Dagen er utrendy. Botsbegrepet må forklares. Det er få som vet hva det vil si å gjøre bot, praktisk og åndelig. Det er få som føler behov for boten i et selvrettferdig samfunn. Jeg er ikke bedre selv og bekjenner at jeg har unngått dagens preg ved å legge opp til temagudstjeneste om og med bønn. Det er selvsagt en mulighet. Men

jeg utfordres også, og utfordringer skal man helst ikke gå utenom! Det er spennende å ren-dyrke dagen ved å følge liturgien fullt ut. Jeg har fått kommentarer på bededagsbønnen iblant. Den oppleves av mange som det aller sterkeste leddet i gudstjenesten. Bruk den! Deretter følger litaniet.

Selv om det er tre tekster i tekstboka, legger liturgien bare opp til to lesninger. I år leser vi derfor evangelieteksten som lesetekst. Det er omvendelsesforkynneren Johannes som har ordet, og han legger ikke fingrene imellom. Han døper med vann til omvendelse og maner sine tilhørere til å bære frukt som svarer til omvendelsen. Til prekentekest er det Jesaja som har ordet, og som vi skal se, er også han en omvendelsesforkynner i denne sammenheng. Mer om det siden.

Hvilke salmer velger vi? Historisk er dagen myntet på kollektivet og ikke ment for individuell bruk. Derfor passer det best med salmer som betoner vi'et mer enn jeg'et. Slike botssalmer er det få av i vår salmetradisjon. Foruten de som finnes under kapitlet Bots- og bededag i salmeboken, er salmer fra kapitlet Rettferd og fred aktuelle, særlig 730. 543 kan passe til slutning.

Omvendelsesforkynneren Jesaja

Jesaja-boken er så full av poetiske, kraftfulle og ofte trøstende utsagn at vi gjerne tar dem til oss og føler de er sagt nettopp til oss. At Jesaja også taler både dom og omvendelse, er lett å overse. Skriftet er blitt til i flere epoker, og om det er litt utdatert å snakke om Deuterijosaja og Tritojesaja, så er det tydelig at det er ulike temakretser og ulik bakgrunn for de ulike delene av boken. "Den store fortellingen" av Reidar Hvalvik og Terje Stordalen (1999) gir en rask innføring i Jesajaboken både med hensyn til form og innhold: "Fortsatt er det rimelig å si at hovedtyngdene av tekstene i kapitlene 40-55 oppsto i eksiltiden, mens hovedtyngdene av tekstene i kapitlene 56-66 oppsto noe senere. (s.144) "56-66 består i stor grad av formaninger som antas å relatere seg til den religiøse gjenoppbyggingen av Juda etter eksilet. Her påtales ledenes og folkets utilstrekkelighet. Særlig står sabbatoverholdelse i fokus. Det samme gjør folkets hang til det profeten fordømmer som trolldomskunstner og avguds-

dyrkelse. Mange mener i Jes 56-66 å finne en viss skuffelse over at hjemvendelsen fra eksil ikke ble så eksepsjonell som forkynnelsen i 40-55 kunne skape forventninger om. Mot dette løftes en ny frelsesvisjon der Herren skal skape en ny verden som er gjennomsyret av liv, og hvor ondskap og lidelse forsvinner.” (s. 148-149) På denne bakgrunnen kan vi altså lese vår tekst i kapittel 59. Budskapet ser ut til å være dette: Om Gud synes langt borte, så er det folkets egne synder som holder ham unna. Konkret dreier det seg om blodstyggetelse, løgn, svik, urettferdig bruk av rettsvesenet, uærlighet, ufred og mangel på åpenhet. Det ser ut for at mye av folkets virksomhet ikke tåler dagens lys. Likevel venter man på lysere tider. Spørsmålet er om man egentlig ville tåle det avslørende Guds overlys over livet?

Til prekenen

Prekenen skal ende med bededagsbønnen (s.188 i gudstjenesteboka). Denne tar for seg en rekke temaer hvor vi som samfunn og kirke har sviktet/ kommet til korte. Bønnen henspiller på dagens tekster (Vi elsker mørket mer enn lyset, mangel på troens (omvendelsens) frukter). Det vises konkret til forvaltning av skaperverket, misjonsoppdraget og kirkens enhet. Siste ledd er en bønn om tilgivelse og en ny sjanse. Jeg tenker at prekenen innholdsmessig skal bygge opp mot denne bønnen, men at det kan være hensiktsmessig å tematisere den rundt f.eks ett av de temaene som bønnen nevner.

Hva skal prekenen gjøre? Teksten rommer en erkjennelse av at det som oppleves som Guds fravær, like gjerne kan være vår egen tilbaketrekning fra Gud. Et samfunn, eller enda verre; en kirke som ikke søker Gud og Guds vilje, er et samfunn og en kirke som ikke vil merke noe særlig til Gud. Gud trenger seg ikke på! De hjemvendte israelittene opplevde at Jerusalem ikke svarte til forventningene. Jesaja påpekte at samfunnet i stor grad bygget på urettferdighet og løgner. Bedre tider ville det ikke bli før borgerne selv gikk inn for å skikke seg i samsvar med Guds lover. Kan vi trekke en parallell fra Jesajas tid til vår? Selv om bededagsbønnen skisserer flere områder hvor vi må bekjenne svik, gir prekenteeksten impulser til å tenke i retning av undertrykkelse og urettferdighet. Jeg vil mene at vår kollektive skyld i

Norge i dag, først og fremst handler om vårt overforbruk. Et annet brennbart tema er abort. Du ser kanskje andre områder hvor vi som kollektiv trenger å bli ansvarliggjort og vekkert - og omvendt. Så lenge vi ikke er villige til å se vår skyld i øynene, kan Gud ikke frikjenne oss eller velsigne.

Dilemmaet denne dagen er at jeg ønsker å forkynne evangelisk, og da må vi vel også forkynne Guds nåde? Jeg vil jo ikke at folk skal gå fra kirken nedtynget og motløse! Men her trenger det ikke å være noen motsetning: Selv om det nødvendigvis må bli en alvorlig preken på Bots- og bededag, så er det å gjøre bot faktisk en fullkomment evangelisk handling: CA XII: *Om boten lærer de at de som har falt etter dåpen, kan få tilgivelse for syndene når som helst, når de omvender seg, og at kirken bør gi avløsning til dem som således vender tilbake til boten. Men boten er egentlig sammensatt av disse to deler: den ene er angeren eller den redsel som jages inn i samvittigheten når synden blir kjent, den andre er troen som avles av evangeliet eller avløsningen, og som stoler på at syndene forlates for Kristi skyld, og trøster samvittigheten og frir den fra redselen. Deretter bør det følge gode gjerninger, som er botens frukter.*

Konkordieboken, (Lunde 1985)

Så hva skal prekenen gjøre?

Den skal gjøre det tydelig at vi ikke lever etter Guds vilje (så vi angrer).

Den skal vise at vi trenger tilgivelse.

Den skal hjelpe oss til å tro at vi får tilgivelse når vi ber om det.

Deretter er det en preken i seg selv når presten både med ord og kroppsspråk, kne-lende på alterringen, ber om tilgivelse på menighetens vegne. Målet er at vi alle kan reise oss opp, fri fra dårlig samvittighet og oppmuntret til å gå ut i verden hvor ferdiglagte gjerninger venter.

Til lykke med botsgangen!

ASTRID SÆTRANG MORVIK
Sokneprest i Østenstad

FRA BISPEDØMMERÅDENE OG KIRKEDEPARTEMENTET

LEDIGE STILLINGER

Agder og Telemark bispedømme

2. gangs utlysning: Vikariat som sokneprest i Skien prosti med Gjerpen sokn som tjenesteområde er ledig fra høsten 2009. Vikariatet har en varighet på to og et halvt år.

Gjerpen sokn inngår i et arbeidsfellesskap i Skien prosti som kalles sone Skien øst. Følgende sokn hører inn under denne sonen: Skien, Gjerpen, Siljan og Borgestad.

Gjerpen sokn er en del av Skien kommune. Det omfatter landdistrikter og tettbebyggelse øst og nord for Skien sentrum. Gjerpen sokn, med Valebø og Luksefjell, har ca. 7000 innbyggere og tallet er stigende på grunn av nybygging. Antall medlemmer i DnK er 6400.

Soknet har tre kirker: Gjerpen kirke fra 1153. Det er en meget vakker steinkirke med ca. 500 sitteplasser. Ved siden av kirken ligger det et gravkapell med plass til 300.

Valebø kapell, som ligger ca. 25 km fra hovedkirken, er bygget i 1903 og har plass til 100. Luksefjell kapell, ca. 25 km fra hovedkirken, er bygget i 1858 og har plass til ca. 100. Vealøs sportskapell ligger i Gjerpen sokn. En egen stiftelse styrer virksomheten der. Gjerpen menighet har eget menighetshus som ligger ca. 300 m fra kirken.

Den gamle forpakterboligen som ligger like ved kirken, er gjort om til menighetskontor. Det er planer om å rive bygningen og reise et moderne kontorbygg med en liten menighets-sal.

Gjerpen sokn har sokneprest, kapellan, organist og kirketjener i hele stillinger. Dessuten kontorfullmektig i 60 % stilling, menighetslønnet diakoniarbeider i 60 % stilling og kateket i samarbeid med Borgestad sokn.

Gudstjenester og kirkelige handlinger fordeles etter oppsatt plan. Kapellane har ansvar for konfirmantarbeidet, men soknepresten trekkes sporadisk inn i konfirmantarbeidet.

Gjerpen kirke har stort sett gudstjeneste hver søn- og helligdag. Valebø har ca. 12-14 gudstjenester årlig og Luksefjell 4-5.

I Gjerpen sokn ligger Gjerpen sykehjem med plass til ca. 50 beboere. I tilknytning til sykehjemmet er det bygget 32 omsorgsleiligheter. Prestene og diakoniarbeider har regelmessige andakter på sykehjemmet pluss hyggesamvær en søndag i måneden i samarbeid med Normisjon.

Kirkesøkninger er forholdsvis god. Årlig forrettes det ca. 80 dåp, 30 vielser, 70 gravferder, og konfirmantkullene ligger på ca. 70. En stor del av vigslar og gravferder forrettes av prester fra nabomenighetene.

Soknepresten har sete i menighetsrådet, menighetsrådets arbeidsutvalg og fungerer som stabsleder.

Menighetslivet i Gjerpen er preget av at det er et aktivt arbeid gjennom organisasjonene; særlig Normisjon og NMS står sterkt. Det er 3 bedehus i soknet. Det meste av barne- og ungdomsarbeidet i menigheten skjer på to av disse bedehusene (barnekor, barneforening og yngresarbeid).

Det er godt samarbeid mellom de ulike arbeidslag og med Det norske Misjonsforbund som har en aktiv menighet i øvre del av soknet.

Menigheten har månedlige hyggetreff for eldre. Vi har et aktivt menighetsråd som vil satse på barn og unge. Det er bl.a. satt i gang babytrall med stor oppslutning. Diakoniarbeideren skal ha et spesielt ansvar for dette arbeidet. For tiden arbeides det med å få i gang speidergruppe tilsluttet KFUM-KFUK.

I Gjerpen sokn er det 1 ungdomsskole og 2 barneskoler. Det er godt forhold til skolene med faste julevandringer og julegudstjenester.

Gjerpen sokn har Borgestad sokn som samarbeidende menighet. Det er til sammen 3 prester i de to soknene som deler på guds-tjenester og kirkelige handlinger. Soknepresten i Gjerpen har hovedtyngden av arbeidet i Gjerpen sokn.

Det er ikke boplikt knyttet til vikariatet.

Når stillingen lyses ut permanent etter endt vikarperiode, er det boplikt til stillingen. Gjerpen prestegård ligger like ved kirken. Den er forholdsvis stor, men med alt på en flate. De siste årene er den blitt pusset grundig opp. Boligen har moderne innredning og er i god stand. Den er et hus med sjarm og atmosfære.

Til boligen følger stabbur, 2 garasjer og et større redskapshus. Boligen ligger snaue 2 km fra Skien sentrum.

Den som blir tilsatt må rette seg etter:

- Endringer i tjenesteordning for menighetsprester og regler om lønnsforhold for geistlige tjenestemenn.

- Alle avgjørelser som måtte bli tatt i forhold til tjeneste og tjenestested.

Stillingen er lønnet i stillingskode 0930 sokneprest lønnstrinn 53-75.

Lønnplasseringen er avhengig av kvalifikasjoner, ansiennitet m.m.

Pensjonsinnskudd. Til lønnen kommer regulativmessige godtgjøringer og skyssgodtgjøring etter statens regulativ.

Kvinner oppfordres til å søke.

Det benyttes bokmål. Søker må bekrefte at han/hun behersker begge målføre.

Det blir stilt særskilt krav til samlivsform i tråd med Arbeidsmiljøloven §13.3.3

Søknadsfrist: 01.10.09

Vi foretrekker elektroniske søknader med CV, vitnemål og referanser levert via vårt elektroniske søkersystem. Det vises til Agder og Telemark bispedømmes hjemmesider www.kirken.no/agder.

For informasjon om søknadsprosedyre, kontakt arkivleder Tone W. B. Ellingsen tlf 38 10 51 20.

Nærmere opplysninger kan fås ved henvendelse til prosten i Skien, tlf. 90 14 32 31, eller Agder og Telemark bispedømmekontor, tlf. 38 10 51 20.

Bjørgvin bispedøme

Embetet som domprost i Bergen domprosti i Bjørgvin bispedøme er ledig frå 16. november 2009.

Domprosten er biskopens faste vikar og nære medarbeidar. Bjørgvin bispedøme har 13 prosti og 189 sokn. I tillegg har biskopen tilsyn med Sjømannskirken. Domprosten leier prestenesta i prostiet, stør biskopen i utøvinga av biskopembetet, gjer sjølv teneste som kyrkje-lydsprest slik biskopen fastset, og utfører elles dei gjeremåla som ligg til domprostembetet. Domprosten skal vere med å gjere verkeleg Bjørgvin bispedøme sin visjon "Saman vil vi ære den treeinige Gud - ved å forkynne Kristus, byggje kyrkjelydar og fremje rettferd". Vi søker ein domprost som har evne og vilje til samarbeid og medarbeidarskap og til å motivere og inspirere medarbeidarar og kyrkjelydar. Røynsle som leiar vil verte vektlagt, saman med evne til strategisk tenking kring det å vere kyrkje i storby.

Domprostiet har seks sokn og elleve kyrkjer. Medlemstalet er ca 39 000. Det er tilsett omlag 45 personar i prostiet; av desse er 14 prestar.

Domprosten har sete i Bergen kirkelige fellesråd. Det er prostekontor i kontorfellesskap med Bergen domkirkesokn. Domprosten har sekretærhjelp, p.t. 22 % stilling.

Den som vert utnemnd, må rette seg etter tenesteordninga for prostar. Vedkomande må finne seg i endringar av gjeremål, i embetsdistrikta si utstrekning og i reglane for pensjons- og aldersgrenser.

Til embetet høyrer bustad med buplikt. Bustaden har adresse Kalvedalsveien 47, er ca. 220m² stort og vil bli totalrenovert før innflytting. Bustaden er bygd i 1912, og tomten er på 939m². Den som vert utnemnd, må finne seg i dei avgjerdene som vert fastsette om leige og bruk av tenestebustaden.

Søklarane må opplyse om dei kan nytte begge målformer. Målforma i bispedømmet er nynorsk, i prostiet bokmål.

Kvinner vert oppmoda om å søkje.

Lønnstrinn 70-84. Av dette går vanleg pensjonsinnskott.

Søknad må sendast tenesteveg med CV, vitnemål, attestar og opplysingar om referansar til Kultur- og kirke departementet, postboks 8030 Dep., 0303 OSLO.

Søknadsfristen er 16. oktober 2009.

Nærare opplysingar kan ein få på bispedømet sine heimesider, www.kirken.no/bjoergvin, hjå biskop Halvor Nordhaug eller hjå stifts-direktør Helge Taranrød, tel. 55 30 64 70.

Bjørgvin bispedøme

Seniorprest i Fana prosti, Bjørgvin bispedøme.

Fana prosti strekker seg fra Landås til Os grense og omfatter menighetene Slettebakken, Storetveit, Bønes, Birkeland, Skjold, Søreide og Fana. Det bor ca. 80.000 mennesker i prostiet, og det er til sammen 16 prestestil-linger. Kollegafellesskapet er godt, og prestene samlles ukentlig til felles møter.

Prosten er seniorprestens nærmeste over-ordnede og den som planlegger tjenesten. 60 % av stillingen skal seniorpresten arbeide i Birkeland menighet og de øvrige 40 % i resten av prostiet. Innholdet i tjenesten i Birkeland menighet er knyttet til gudstjenester, gravferder, vigslar, institusjonsbesøk, dåpssamtaler, stabssamarbeid og planarbeid knyttet til guds-tjenester. I resten av prostiet vil den være knyttet til gudstjenester, kirkelige handlinger og institusjonsbesøk.

Birkeland menighet omfatter området rundt Nesttun, administrasjonssenter for Fana bydel, 10 km sør for Bergen sentrum. Folketallet er 19 000 innbyggere; av disse er 15 500 medlemmer i Den norske kirke. Statistikken for 2008 viser: 191 døpte, 229 konfirmanter, 22 vigslar, 125 gravferder, snitt fram møte ved vanlige søndagsgudstjeneste 146, nattverd-gjester 89 i snitt.

Birkeland kirke er en vakker steinkirke fra 1878 med 300 sitteplasser. Birkeland men-ighetshus ligger 800 m fra kirken og gir rom for en del av menighetsarbeidet i tillegg til å være nærmiljøets forsamlingshus. Menighets-kontoret ligger like ved kirken med kontorplass for alle ansatte i menigheten.

Det er ansatt menighetskonsulent, kirke-tjener, kantor, kateket, diakon, kapellan og sokneprest - alle i hele stillinger. I tillegg fri-villighetskoordinator med særlig ungdoms-

ansvar i halv stilling og snart nyansettelse innen trosopplæring. Det er en humørfylt og engasjert stab som ønsker en ny medarbeider velkommen. Ukentlige stabsmøter og en kultur for sosialt fellesskap.

Birkeland menighet er en stor menighet med mange oppgaver, også mange uløste og interessante utfordringer bl.a. innen trosopp-læring og arbeid knyttet til nye boligområder. Et nytt menighetsarbeid er i gang i Sædalen/Nattland/Helldalsåsen. Mange medarbeidere og et engasjert menighetsråd som ser sammen-hengen mellom å satse på folkekirken og sam-tidig bygge menighetens åndelige liv innenfra - med gudstjenestelivet som samlende sted, sterk diakoni, mye engasjement for barn og unge, et sosialt og trivelig miljø. Målsettings-dokument for menigheten er utarbeidet og brukes som et redskap for å tegne ut hva vi vil og til å legge strategier. Et aktivt bedehusmiljø knyttet til Nesttun bedehus og diakonal stiftelse (Sesam) er begge samarbeidspartnere i en rekke diakonale oppgaver.

Å være prest i Birkeland er en interessant og utfordrende oppgave i et ekspanderende by-miljø. Det er behov for en prest som vil drive allsidig prestearbeid med gudstjenester og kasualia.

Det følger ikke boplikt med stillingen.

Det skal opplyses i søknaden om man be-hersker begge målformer. Opplysninger om samlivsform vil kunne bli innhentet og vektlagt ved tilsetning. Vi gjør oppmerksom på at opp-lysninger om søkerne kan bli offentliggjort selv om søkerne ber om å bli unntatt fra offentlig søkerliste.

Stillingen blir lønnet i stillingskode 1466 seniorprest, i lønsspenn 54-76.

Pensjonsinnskudd i Statens pensjonskasse. Reiseutgifter blir godtgjort etter gjeldende regulativ. Til lønnen kommer særlige regulativ-messige godtgjørelser. Det gis tilbud om arbeidsveiledning.

Næmere opplysninger får en ved hen- vendelse til prost Per Barsnes på tlf 55 59 32 55 / 41 55 25 70 eller seksjonsleiar Gunvor Taule Mjanger ved Bjørgvin bispedømekontor, tlf 55 30 64 84.

Søknad via Bjørgvin bispedøme sine hjemmesider: www.kyrkja.no/bjorgvin

Søknadsfrist: 9. oktober 2009

Bjergvin bispedømme

Kapellan i Bønes og Storetveit sokn i Fana prosti.

Bønes og Storetveit ligger bare noen kilometer sør for Bergen sentrum og har et folketall på vel 16000 hvor ca. 13500 tilhører Den norske kirke. Bønes ble skilt ut fra Storetveit som eget sokn 01.01.2002 med vel 8000 medlemmer. Innen arbeidsområdet ligger tre vigslede kirker - Storetveit kirke, vigslet 1930, Bønes kirke, vigslet i 1997 og Fantoft stavkirke, som er privateid. I både Bønes og Storetveit kirke forrettes gudstjenester hver søndag, 1. pinsedagsmorgen og i forbindelse med Olsok forrettes gudstjenester i Fantoft stavkirke.

I begge menigheter er det mange barnehager, både kommunale og private. Menighetene driver hver sin barnehage. Fire offentlige barneskoler - to i Bønes sokn og to i Storetveit sokn - i tillegg til en ungdomsskole og en privat barneskole som begge ligger i Storetveit sokn, har hver sin representant i et skole/kirke - utvalg hvor kateket og prester er med. En videregående skole ligger i Storetveit sokn. Samarbeidet med barnehagene og skolene er godt.

I soknene er det tre sykehjem - ett i Bønes sokn og to i Storetveit - med tilstøtende serviceboliger og flere borettslag for pensjonister. Andaktsturnus på disse settes opp i samarbeid med soknediakon.

Både Bønes og Storetveit menigheter er aktive menigheter. Bønes kirke er reist for innsamlede midler. Menighetsarbeidet har blitt organisert og utbygget gjennom flere år. Ulike utvalg som gudstjenesteutvalg, dåpsopplæringsutvalg, diakoniutvalg, økonomiutvalg m.m. er oppnevnt i begge sokn. Ellers nevnes søndagsskole, barnegospel, tria, speidergrupper, ungdomsklubb, tensing, bibelgrupper, kirkering og et utbygget diakonalt arbeid. Bønes kirke gir rom for mange av menighetsaktivitetene i Bønes sokn, slik Storetveit menighetshus gjør det for Storetveit sokn. Kristkirken og «Levende Ord» ligger i dette området.

Bønes og Storetveit menigheter betjenes av hver sin sokneprest, kapellan, kateket og soknediakon. Storetveit sokn har daglig leder, organist og kirketjener i 100 % stillinger, mens Bønes sokn har daglig leder og organist i 75 % stillinger samt kirketjener i 50 % stilling. Det er

gode kollegaforhold og gode samarbeidsrelasjoner i stabene.

Av statistikken for 2008 går det fram at det til sammen for de to soknene var 144 døpte, 47 vielser, 117 gravferder, 117 forordnede gudstjenester og 36 andre gudstjenester.

Ungdomsarbeidet er en viktig del av menighetsarbeidet og vil være et særlig ansvarsområde for kapellane. Begge menighetene lønner en 30 % ungdomsarbeiderstilling og samarbeider om konfirmanntopplegget. Inneværende år følger 180 konfirmanter dette opplegget, som søkes integrert i menighetenes ungdomsarbeid med et tensingkor og ungdomsklubb. Et ettårig lederkurs rekrutterer ledere til ungdomsarbeidet.

Kapellane blir tilsatt med Fana prosti som tjenestedistrikt og tjenestested i Bønes sokn og Storetveit sokn.

Prosten leder prestetjenesten i prostiet og ivaretar arbeidsgivers styringsrett overfor prestene. Prosten kaller inn prestene til jevnlig samlinger for faglig utvikling, åndelig felleskap, orientering og drøfting. Prostiets prestefellesskap er sammensatt av prester i ulike aldre, fra de helt unge til de med lang fartstid. Både kjønns- og aldersdifferensieringen oppleves veldig konstruktiv og stimulerende.

Til stillingen er det knyttet boplikt. Boligen ligger i Kråkenesdalen 131, er bygget i 2002 og har ca 156 m² bruksareal. Første etasje inneholder stue, kjøkken, bad, soverom og hovedinngang. Underetasjen inneholder tre soverom, kjellerstue, vaskerom, bad og to boder.

Målformen i kirke og skole er bokmål. Det skal opplyses i søknaden om man behersker begge målformer. Opplysninger om samlivsform vil kunne bli innhentet og vektlagt ved tilsetning. Vi gjør oppmerksom på at opplysninger om søkerne kan bli offentliggjort selv om søkerne ber om å bli unntatt fra offentlig søkerliste.

Det gis tilbud om arbeidsveiledning.

Stillingen blir lønnet i stillingskode 0922 kapellan, i lønsspenn 50-69. Pensjonsinnskudd i Statens pensjonskasse. Reiseutgifter blir godtgjort etter gjeldende regulativ. Til lønnen kommer særlige regulativmessige godtgjørelser.

Nærmere opplysninger får en ved henvendelse til prost Per Barsnes på telefon

55 59 32 55/415 52 570 eller til seksjonsleder Gunvor Taule Mjanger på telefon 55 30 64 84.

Søknad via Bjørgvin bispedømme sine hjemmesider: www.kirken.no/bjorgvin

Søknadsfrist: 9. oktober 2009

Bjørgvin bispedømme

Sokneprest i Etne sokn med Etne sokn og Skånevik sokn som tenestestad i Sunnhordland prosti.

Etne og Skånevik sokn er samanfallande med Etne kommune som grensar til Rogaland. Pr. 1.1.2008 hadde kommunen eit folketal på 3850. Etne sokn har 2500 medlemmer og Skånevik sokn 1050. Begge sokna har soknepreststillingar der kvar er kyrkjebokførar for sitt sokn.

Etne er frå gammalt ei landbruksbygd med lange tradisjonar og er framleis ei av dei største landbrukskommunane i Hordaland. Mange har arbeidsplassane sine innafør mekanisk industri, varehandel og servicenæring. Bygda ligg 60 km frå Haugesund som er region-senter. Her finst sjukehus og høgskule. Det same gjeld på Stord der prosten held til. Frå Etne til Stord er det 95 km. Etne har ein svært variert natur med fjell og fjord, elv og isbre. Dette gir høve til fiske, naturopplevingar og samlingar i friluft.

Stødle kyrkje er ei vakker kyrkje der den eldste delen vart oppført av Erling Skakke i 1164. Kyrkja er freda og ligg 3 km frå sentrum. Gjerde kyrkje ligg i sentrum av bygda og er frå slutten av 1600- talet. Grindheim kyrkje er frå 1700- talet og ligg 5 km frå sentrum. I tillegg er det gudstenester i Frette bedehuskapell som ligg om lag 15 km frå sentrum i Etne. Ein del gudstenester - "generasjonsgudstenester" - er lagt til Enge bedehus.

Soknepresten i Etne har koordineringsansvar

for gudstenesteplanen i begge sokna etter ei samla fordeling med 91 forordna gudstenester. Planen er godkjent av biskopen 21.08.2008.

Kyrkjekontoret ligg sentrum. Det er tilsatt kyrkjeverja i 60 %, kyrkjelydsarbeidar i 60 %, organist i 70 % og kyrkjegardsarbeidar i 100 %. I tillegg kjem nokre små stillingar.

For å møta samtida sine utfordringar har ein eit planarbeid på gang med å få til ei moderne arbeidskyrkje. Det er eit samarbeidsprosjekt med Enge bedehus der dei kristne organisasjonane har si verksemd. Kommunen har avsett tomt til ny kyrkje tett ved Enge bedehus, og ein er i ferd med å arbeide ut eit "skisseprosjekt". Ei ny arbeidskyrkje vil betre kunna møta utfordringar når det gjeld gudstenestelivet, konfirmantførebuing, trusopplæring og samlingar med barn, unge og eldre. Etne-bygda har eit variert kristenliv med foreiningar for ytre og indre misjon, og med ei god samforståing mellom kyrkje og frivillig arbeid. Det er til saman om lag 100 frivillige lag i kommunen. Bygda har også rike kulturtradisjonar, og bygdebladet "Grannar" som dekkar fleire kommunar, vert utgjeve her. Bladet tek inn mykje kyrkjestoff, og dessutan er "Kyrkje-posten" sokna sitt eige meldingsblad.

I Etne sentrum ligg Enge skule, ein kombinert barne- og ungdomsskule. Nær Grindheim kyrkje ligg Rygg barneskule. Det er full barnehagedekning i kommunen. Det er eit godt samarbeid mellom skule, barnehage og kyrkje med gudstenester for dei ulike trinna i adventstida og i juni. Konfirmantførebuinga skjer på Enge skule.

I sentrum ligg omsorgsbustader med ei stove for samlingar - og sjukeheim. Soknepresten har andakt og nattverdsamlingar på desse. Dette skjer i eit samarbeid med diakonien som gjennom frivillige har eit omfattande arbeid.

Det følgjer buplikt med stillingen. Prestegarden ligg om lag 2 km frå Etne sentrum. Bustadhuset er frå 1871, men modernisert for 25 år sidan. Grunnflata er 140 kvm. I 1. høgda er det kontor, to stover, TV-stove, kjøkken, vaskerom og WC m/dusj. I 2. høgda er der fire soverom, bad og WC. Bustaden vil bli oppgradert, etter planen hausten 2009. I prestegraden ligg det forutan bustadhuset fire andre bygningar: Borgarstove (tilknytta hovudbygget), stabbur, garasje og uthus. Det er gara-

sjeplass til to bilar. Alle bygningane er freda. Hagen er på fire mål, for det meste plen, men og frukttre og hageplanter.

Prosten leiår prestenesta i prostiet og ivaretek arbeidsgjevaren sin styringsrett overfor prestane. Han kallar dei 20 prestane inn til prostikonvent kvar månad, for fagleg utvikling, åndeleg fellesskap og lagbygging. Soknepresten tek del i beredskapstenesta i området Sunnhordland Ytre.

Søklarane må opplysa om dei kan nytta begge målformene. Opplysingar om samlivsform vil kunna verta innhenta og vektlagde ved tilsetjing. Kvinner vert oppmoda om å søkje.

Vi gjer merksam på at opplysningar om søklarane kan verte offentleggjort sjølv om søklarane ber om å bli unnateke offentleg søkjarliste.

Stillingen vert løna i stillingskode 0930 sokneprest, i lønsspenn 53-75. Pensjonsinnskot i Statens pensjonskasse. Reiseutgifter vert godtgjort etter gjeldande regulativ. Til løna kjem særlege regulativmessige godtgjeringsar. Det vert gjeve tilbod om arbeidsrettleiing.

Nærare opplysingar om stillinga kan ein få hjå prost Svein Arne Theodorsen (53 40 34 30 / 95 75 09 27) eller seksjonsleiår ved Bjørgvin bispedømekontor, Gunvor Taule Mjanger (55 30 64 84).

Søknad via Bjørgvin bispedøme sine heimesider: www.kyrkja.no/bjorgvin

Søknadsfrist: 9. oktober 2009

Bjørgvin bispedøme

Sokneprest i Nedre Årdal sokn i Indre Sogn prosti.

Det er ledig stilling som sokneprest i Nedre Årdal sokn, med Nedre Årdal og Øvre Årdal sokn som tenestestad og Indre Sogn prosti som tenestedistrikt.

Som prest i Årdal vil du oppleva armslag i eit romsleg samfunn av rause menneske som talar vel om prestane sine, og som stiller opp for kvarandre når det trengst. I prostiet kjem du inn i eit allereie godt etablert samarbeid med prestekolleagaer og andre engasjerte medarbeidarar i trusoppføringa. Dette samarbeidet vert utvida når Indre Sogn frå nyttår reknar med å få midlar til å implementera trusoppføringa i alle sokna i prostiet. Dette femnar om kommunane i Indre Sogn, men vi planlegg også eit samarbeid med Ytre Sogn prosti.

Årdal ligg lengst inne i Sognefjorden og blir kalla "Porten til Jotunheimen", med høge fjell og gode høve til friluftsliv. Bygda har gode kommunikasjonar, veg over Tyin til E16, fire mil inklusiv ferje til Sogndal og vel tre timars køyring til Bergen via Lærdal og E16. Årdal er ein stor industristad som har vore gjennom ei krevjande omstilling med nye verksemdar og positiv optimisme i lokalsamfunnet som resultat. Slik har ein fått fleire verksemdar i tillegg til aluminiumsproduksjonen som framleis er størst og viktigast. Hydro har også etablert kompetansearbeidsplassar, Hydro Aluminium sitt forskingssenter, innan elektrolyse og karbon med eit høgteknologisk fagmiljø.

Årdal kommune har 5 600 innbyggjarar; av desse er 5 170 medlemmer av Den norske kyrkja. På Årdalstangen bur det ca. 1 930 innbyggjarar. Her er det to barnehagar og kombinert barne- og ungdomsskule. Øvre Årdal har vidaregåande skule. Med eit aktivt idrettsarbeid og kulturliv er det gode oppvekstvilkår i kommunen. Det er 12 km veg mellom Øvre og Nedre Årdal.

Det er ei kyrkje i kvart sokn. Årdal kyrkje frå 1867 ligg på Årdalstangen; her ligg det eit kyrkjelydshus bygd i 1967 ved sida av kyrkja. Farnes kyrkje i Øvre Årdal er ei arbeidskyrkje, bygd i 1970. Det er gudsteneste annankvar sundag i kvar av kyrkjene, og nokre temagudstenester i tillegg. Årdal har samarbeidsavtale med Lærdal og Vang i Valdres om gudstenester og kyrkjelege handlingar i St. Thomas

kyrkja på Filefjell. Det er kyrkjegard i kvart sokn.

Det er ein sokneprest i kvart sokn, kyrkje-vevje i 100 % stilling, kateket i 100 % stilling, kontorsekretær i 50 % stilling, to kantorar, ein i 70 % og ein i 80 % stilling. Det er to kyrkjetenarstillingar, i 90 % og 50 %. Dei tilsette har stabsmøte kvar veke. Soknepresten i Nedre Årdal sokn har kontor på Rådhuset i lag med kyrkjevevje, kateket og kantor. Soknepresten i Øvre Årdal sokn har kontor i Farnes kyrkje. Kontorsekretæren har kontordag to dagar i veke ved kvart kontor.

Prestane og kantorane deler tenestene i dei to sokna og deltek i konfirmantarbeidet i lag med kateketen. Soknepresten tek del i beredskaps-tenesta i prostiet. Det er tre institusjonar i kommunen, kor prestane gjer teneste. I 2008 var det 76 gudstenester, 62 dåp, 68 konfir- mantar, 9 vigslar og 47 gravferder totalt i sokna. Tala for Nedre Årdal sokn var 36 guds- tenester, 23 dåp, 27 konfirantar, 6 vigslar og 21 gravferder.

Kyrkjelydane i Årdal har satsa på barne- og ungdomsarbeid dei siste åra. Ein har hatt sam- arbeid med Norsk Luthersk Misjonssamband om eittårningar i dette arbeidet. Kyrkjene ynskjer også å utvikla seg vidare som kultur- kyrkjer.

Prosten i Indre Sogn bur i Sogndal. Han leiar prestetenesta i prostiet og ivaretek arbeids- gjevjar sin styringsrett overfor prestane. Han samlar prestane til månadlege samlingar. I lag med kyrkjevevjene vil prosten utvikla eit tverr- fagleg samarbeid. Det er 10 prestar i prostiet, 8 sokneprestar, prostiprest og spesialprest i Sogndal. Det er to diakonar i prostiet. Aurland og Lærdal har trusopplæringsprosjekt i lag. Med kateket er Årdal godt rusta til vidare satsing i trusopplæringa.

Vi søkjer ein prest som har engasjement for kyrkjeleg innsats i eit industrimiljø. Opp- slutninga er stor kring dei kyrkjelege hand- lingane, med høg dåpsprosent og høg deltaking i konfirmantførebuinga. Mange kjem til kyrkje i gravferdene. Det er ei utfordring å kome med livsnær forkynning i desse situasjonane. Oppslutning om gudstenestene er vekslande; trusopplæringsgudstenester har nær 100 % deltaking; familiegudstenester er populære med deltaking frå barnearbeidet i kyrkjelydane.

Den nye soknepresten bør har noko røynsle og eit ynskje om å arbeida i team med dei andre tilsette, friviljuge og positive krefter i lokal- samfunnet.

Det er knytta buplikt til stillinga. Bustaden er eigd av OVF og ligg godt plassert med utsikt over Årdalsfjorden og ein hage på ca 2 dekar. Bustaden vil bli vølt i samband med preste- skiftet. Huset ligg i gangavstand til skule, idrettsanlegg og sentrum på Årdalstangen med kyrkje, butikkar og kontor.

Søklarane må opplysa om dei kan nytta begge målformene. Opplysingar om samlivsform vil kunna verta innhenta og vektlagde ved til- setjing. Kvinner vert oppmoda om å søkja. Vi gjer merksam på at opplysingar om søklarane kan bli offentleggjorde sjølv om søklarane ber om å bli unntatt frå offentleg søkjarliste.

Stillingen vert løna i stillingskode 0930 sokneprest, i lønsspen 53-75. For å rekruttere til stillingar i distrikta, vil løn og arbeidstilhøve elles bli drøfta i tilsettingsprosessen.

Pensjonsinnskot i Statens pensjonskasse. Reiseutgifter vert godtgjort etter gjeldande regulativ. Til løna kjem særlege regulativ- messige godtgjeringar. Det vert gjeve tilbod om arbeidsrettleiing.

Nærare opplysningar om stillingen kan ein få hjå prost Jermod Hausberg (95 79 00 50) eller seksjonsleiar Gunvor Taule Mjanger ved Bjørg- vin bispedømekontor (55 30 64 84).

Søknad via Bjørgvin bispedøme sine heime- sider: www.kyrkja.no/bjorgvin

Søknadsfrist: 9. oktober 2009

Bjergvin bispedøme

Prostiprest i Sunnfjord prosti med delt tenestestad mellom Askvoll sokn og prosjektarbeid for aldersgruppa 15-18 år i prostiet.

Prosten leier prestenesta i prostiet og kallar inn prestane til jamlege samlingar for fagleg utvikling og åndeleg fellesskap. Ein ønskjer å stimulere til teamutvikling mellom prestane og tverrfagleg samarbeid mellom dei ulike faggruppene i prostiet. I denne samanhengen vil ein prøve ut ei kombinasjonsløsning med lokalt forankra presteneste i Askvoll sokn og eit særskilt ansvar for utvikling av auka satsing på aldersgruppa 15-18 år i Sunnfjord prosti. Det vert laga ein utviklingsplan med deltaking i program for konfirantar, leiartrening og ungdomsprosjekt i samarbeid med kyrkje og organisasjonar.

Askvoll er ein flott kystkommune med vakker og variert natur. For meir informasjon om Askvoll, sjå www.askvoll.kommune.no. Det går hurtigbåt til Bergen med to daglege avgangar og ei reisetid på 2,5 timar. Til Førde tek det ein time med bil.

Askvoll sokn har samanfallande grenser med kommunen. Folketalet er om lag 3000. Soknerådet er også fellelsråd. Det er tre kyrkjer, Askvoll, Vilnes og Holmedal. Dessutan er det kapell i Kvammen, Stongfjorden og på dei to øysamfunna Værlandet og Bulandet (dei to siste er knytt saman med bru). Soknet har såleis sju gudstenesteadar.

I soknet er det sokneprest, kapellan, organist (70 %), kyrkjeverje (100 %), sekretær (80 %). Elles er det fleire deltidstillingar knytt opp mot den enkelte kyrkja/kapellet og kyrkjegardane. Kyrkjekontoret er bra utstyrt og sentralt plassert i Askvoll sentrum. Det er seks grunnskular, tre av dei er kombinerte barne- og ungdomsskular. Kyrkje og skule samarbeider godt.

Sjukeheim er sentralt plassert i Askvoll. Her har prestane andakt omlag annankvar veke. Det er misjons- og sundagsskulearbeid i dei fleste krinsane. Yngresarbeid i Værlandet, Bulandet og Holmedal og ungdomsklubb i Kvammen. Det er og eit kyrkjekor og fleire andre kor som deltek ved ulike høve. Ved kvar kyrkje/kapell er det kyrkjelydsutval som arbeider aktivt med å engasjere lokalsamfunnet i arbeid med gudsteneste, trusopplæring og diakoni.

Konfirmantundervisninga i Aksvoll går pr i dag føre seg i skuletida og følgjer skuleåret. Den nyttilsette vil få eit særskilt ansvar for tilrettelegging, planlegging og undervisning av konfirmentane, og også for dåpsopplæringsplan og samarbeid heim-skule-kyrkje.

Talet på forordna gudstenester i Askvoll sokn er 84, og dei seinare åra har det vore 40-50 gravferder og ca 45 konfirantar. Talet på døypte er 30-40. Det er mellom 5 og 10 vigslar årleg. Den gjennomsnittlege gudstenestedeltakinga for heile soknet er på 65. Presten går inn i samarbeid om beredskapsvakt med dei andre prestane i prostiet.

Vi tilbyr buplikt i bustad i Askvoll, men er villige til å fråfalla kravet etter drøfting.

Tenestebustaden er ein kommunal bustad frå 1960-talet. Ei større oppussing av huset vart gjort på midten av 1990-talet og i 2007. Huset ligg sentralt og fint til i eit etablert bustadområde. Frå bustaden er det flott utsikt over innseglinga til Askvoll.

I hovudhøgda er det stove, kjøkken, toalett og bad. I kjellaren 3 soverom, bad, vaskerom og bod. I loftshøgda er det eit soverom og ei loftstove. Oppvarming skjer ved elektrisitet og vedfyring. Det er innbygd garasje i huset si hovudhøgd. Rundt huset er det ein grei hage, hovudsakleg plen. Huset er praktisk og godt å bu i med gangavstand til kontor og kyrkje, barnehage, skule, butikkar og helsesenter.

Vi søker etter ein prest som har engasjement og interesse for å vere ein pådrivar til strategisk satsing på samlingar for ungdom i prostiet. Vidare med eit ønske om å arbeide saman med tilsette, kyrkjelydsutvala og andre frivillege i å engasjere lokalsamfunnet til gudstenestefeiring, trusopplæring og diakoni.

Søklarane må opplyse om dei kan nytte begge målformene. Opplysningar om samlivsform vil kunne verte innhenta og vektlagde ved tilsetjing. Vi gjer merksam på at opplysningar om søklarane kan bli offentleggjorde sjølv om søklarane ber om å bli unntatt frå offentlig søkerliste. Kvinner vert oppmoda om å søkje.

Stillingen vert løna i stillingskode 1537 prostiprest, i lønsspenn 50-69. For å rekruttere til stillingar i distrikta, vil løn og arbeidstilhøve elles bli drøfta i tilsettingsprosessen.

Pensjonsinnskott i Statens pensjonskasse. Reiseutgifter vert godtgjort etter gjeldande

regulativ. Til løna kjem særlege regulativmessige godtgjeringsar. Det vert gjeve tilbod om arbeidsretteiing.

Nærare opplysningar om stillingen kan ein få hjå prost Reidar Knapstad på tlf 97 56 82 20, fungerande prost Knut Magne Nesse, tlf 57 75 25 30 eller seksjonsleiar Gunvor Taule Mjanger ved Bjørgvin bispedømekontor, tlf 55 30 64 84.

Søknad via Bjørgvin bispedøme sine heimesider: www.kyrkja.no/bjorgvin

Søknadsfrist: 9. oktober 2009

Bjørgvin bispedøme

Sokneprest i Naustdal sokn med Naustdal og Vevring sokn som tenestestad i Sunnfjord prosti.

Naustdal kommune ligg vakkert til ved Førdefjorden mellom byane Florø og Førde. Det er gode kommunikasjonar med to flyplassar i nærleiken. I Naustdal bur det 2650 menneske. Det ligg godt til rette for fiske og friluftsliv for heile familien. I Naustdal sentrum og kring om i bygdene er det eit aktivt og variert kulturliv med song, musikk, dans og kunstformidling. Idretten står tradisjonelt sterkt i Naustdal med friidrett, volleyball, fotball og vektløfting. I kommunen er det tre skular og fem barnehagar.

I Naustdal er det kyrkjelydshus med eit godt tilbod for ungdom. Kyrkjekontoret ligg i kommunehuset. Det er tilsett kyrkjeverje, organist, kyrkjelydssekretær, klokkar og kyrkjetenar ved Naustdal og Vevring kyrkjer.

Soknepresten sit i Naustdal og Vevring sokneråd og i Naustdal kyrkjelege fellelråd og har eit særskilt ansvar for gudsteneste, gravferd, vigslе, konfirmantarbeid og anna trusopp-læring.

Sokneråda har eit aktivt tilbod for barn og unge og misjonsarbeidet er godt innarbeidd. Soknepresten og frivillige medarbeidarar deler på å halde andaktar på Naustdal sjukeheim. Det er eit godt samarbeid med frivillighetssentralen.

Sunnfjord prosti har 15 prestar og samarbeidet mellom sokna er i utvikling. Prosten samlar prestane til prostikonvent kvar månad for fagleg og åndeleg fellesskap.

Vi søker etter ein prest som har evne til å arbeide sjølvstendig, likar å arbeide i team og løyse oppgåver saman med frivillige.

Det er ønskjeleg at søkjaren har erfaring med prosjektarbeid og samhandling med frivillige medarbeidarar.

Det følger buplikt til stillinga. Prestegarden ligg i sentrum, i gangavstand til kontor, kyrkje, kyrkjelydshus, butikkar, skule og barnehage. Prestegarden var pussa opp i 2006 og inneheld kjellar, 1. etg.: hall/inngang, vaskerom med eigen inngang, kjøkken 2 stover, WC med dusj, 2. etg.: 4 soverom, bad og 2 kott/bod. Det er i tillegg uthus/garasje og stor velstelt hage.

Målforma i kyrkja og kommunen er nynorsk. Søkjaren må opplyse om ho/han kan nytte begge målformene. Opplysningar om samlivsform kan verte innhenta og vektlagt ved tilsetjing. Vi gjer merksam på at opplysningar om søkjarane kan bli offentleggjorde sjølv om søkjarane ber om å bli unnatt frå offentlig søkerliste. Kvinner vert oppmoda om å søkje.

Stillingen vert løna i stillingskode 0930 sokneprest, i lønsspenn 53-75. Pensjonsinnskott i Statens pensjonskasse. Reiseutgifter vert godtgjort etter gjeldande regulativ. Til løna kjem særlege regulativmessige godtgjeringsar. Det vert gjeve tilbod om arbeidsretteiing.

Nærare opplysningar kan ein få hjå prost Reidar Knapstad på tlf 97 56 82 20, fungerande prost Knut Magne Nesse, tlf 57 75 25 30 eller seksjonsleiar Gunvor Taule Mjanger ved bispedømekontoret, tlf. 55 30 64 84.

Søknad via Bjørgvin bispedøme sine heimesider: www.kyrkja.no/bjorgvin

Søknadsfrist: 9. oktober 2009

Aktuelle debattbøker fra Avenir

Jens Olav Mæland

GLEMT AV SINE EGNE

Rapport fra de kristnes situasjon i Det hellige land

”Spørsmålene som forfatteren reiser er så brennaktuelle og vårt ansvar for kirkene i regionen er så nødvendige, at jeg håper mange vil lese Mælands bok. Den pløyer dypt og gir mye å tenke på når det gjelder egne holdninger.”

Helge Utaker

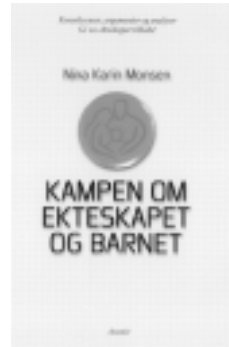
Kr 248,-

Nina Karin Monsen

KAMPEN OM EKTESKAPET OG BARNET

”Den nye ekteskapsloven fra 1. januar 2009 vil endre vår forståelse av begrepene ekteskap, foreldre, barn, familie og slekt på en radikal måte. Homofile, sosialister og liberalister har tilranet seg definisjonsmakten over ekteskapet. De har ikke bare avkristnet det, men de har gjort det til et redskap for radikalliberal familiepolitikk.”

I denne debattboken går filosofen Nina Karin Monsen til frontalangrep mot den nye ekteskapsloven. Med sylskarp tanke, utrettelig engasjement og forebilledelig direkte - noen ganger bitende ironisk - viser hun de vidtgående konsekvensene av loven og avslører den underliggende ideologien.

Kr 198,-

Returadresse:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad, kapellan Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og prost Jan Otto Myrseth.

REDAKSJON

Luthersk Kirketidende, v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Red. sekr.: Eyolf Berg.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

LESERINNELEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk og kan sendes til ovenstående e-postadresse.

ABONNEMENT, ADRESSEENDRING O.L.:

Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

Pris kr. 525,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 650,- pr. år.
Abonnementet inkluderer Halvårsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år).
Kontonummer: 3000.14.73669

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 7 annonsemoduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 500,- +mva
2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 900,- +mva
3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 1500,- +mva
4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 1500,- +mva
5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 2000,- +mva
6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 2500,- +mva
7. *Dobbelside* (Høyde 177 mm, bredde 2x127 mm) kr. 4000,- +mva

